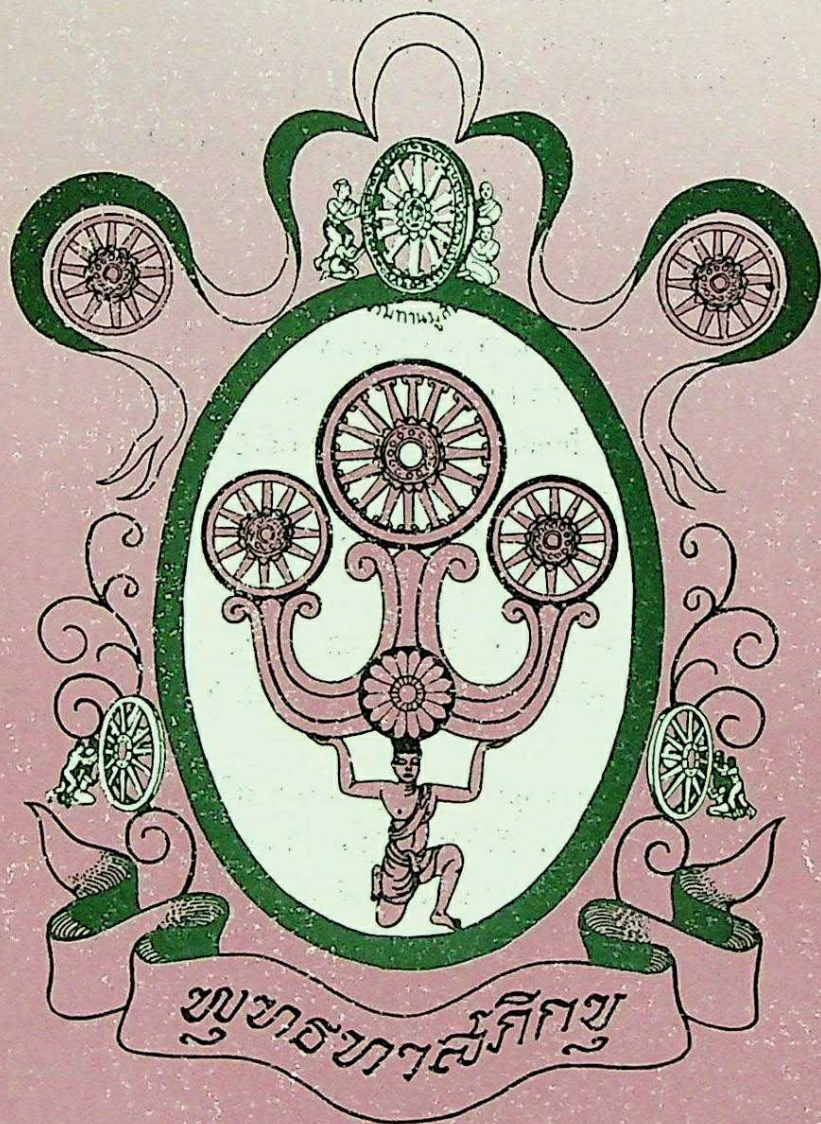

ธรรมชาติแห่งชีวิต

[ชุดหมอนล้อ อันดับ ๙๓]

อุทิศนา

จักรธรรมะมาลัย	จะหมุนทั่วทั้งธาตุตรี
แผ่ธรรมะรังษี	ตามพระพุทธรูปประสงค์ ฯ
มันหมายจะเสริมศาสน์	สถาปนโลกให้อยู่ยง
ปลอดภัยพินาศ, คง	เป็นโลกสุขสถาพร ฯ
หากแล้งพระธรรมญาณ	อันธพาลกลีบร
จะครองโลกเป็นอากร	ให้เลวสู่สู่เคร้งจฉาน ฯ
จะทุกข์ทนทั้งคืนวัน	พิฆาตกันบมีประมาณ
ด้วยเหตุอหังการ	เข้าครองโลกวิโยคธรรม ฯ
บรรษัทพระพุทธรองค์	จึงประสงค์ประกอบกรรม
ตามแนวพระธรรมนำ	ให้โลกผองผ่องพันภัย ฯ
เผยแผ่พระธรรมทาน	ให้ไพศาลพิชิตชัย
แปดหมื่นสี่พันนัย	อุทิศทั่วทั้งธาตุตรี ฯ

พ.ท.

๒๕๒๓

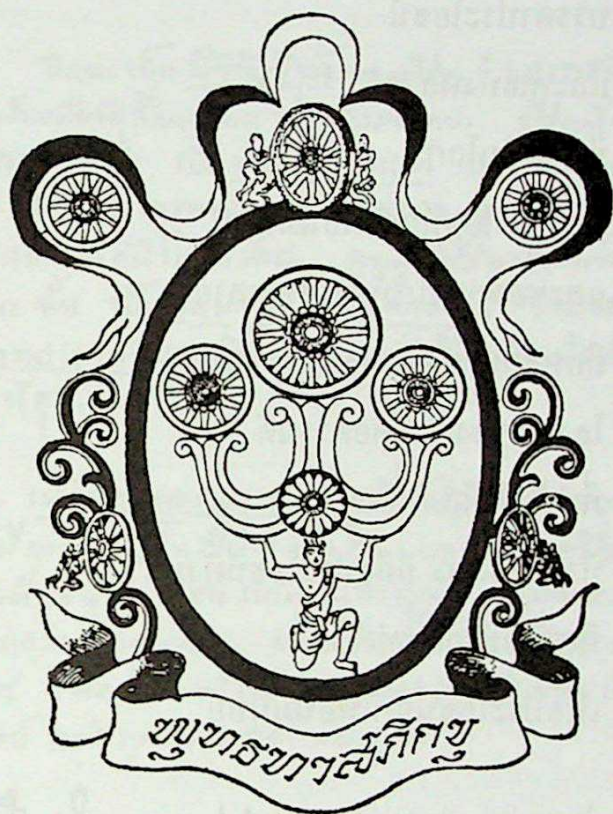

พิมพ์ที่ : วิตรนราการพิมพ์

259/142 ซอยพิบูลย์เวศม์ 2 สุขุมวิท 71 พระโขนงเหนือ วัฒนา กรุงเทพฯ 10110
โทร. 0-2392-0146 แฟกซ์: 0-2381-0238

ธรรมชาติแห่งชีวิต

[ชุดหมอนล้อ อันดับ ๙๓]

วันขึ้น ๑๓ ค่ำ เดือน ๑๐

๓๑ สิงหาคม ๒๕๔๔

พิมพ์ครั้งที่ ๑ : ๕,๐๐๐ เล่ม

โลศพของอาตมาก็คือ
ความดีที่ทำไว้ในโลก ด้วยการเผยแผ่พระธรรม
ปาฐาสำหรับอาตมาก็คือ
บรรดาประโยชน์
และคุณทั้งหลาย
ที่ทำไว้ในโลก
เพื่อประโยชน์แก่เพื่อนมนุษย์
และขอชักชวนให้ท่านทั้งหลาย
ถือหลักเกณฑ์อย่างเดียวกันว่า
โลศพของเราก็คือความดี
ที่ทำไว้ในโลก
ปาฐาของเรา ก็คือประโยชน์ทั้งหลาย
ที่เราได้ช่วยกันทำไว้
เพื่อประโยชน์แก่เพื่อนมนุษย์

พุทธทาส อินทปัญโญ

คำปรารภ

การวัดผลสัมฤทธิ์หรือคุณภาพของโครงการนี้ ซึ่งมีผล
แพร่ ก็โดยผลของภาพการกลั่นกรองแห่งวิถีธรรม เป็นวัตถุ-
ประสงค์ ส่วนแต่ที่โลกเรา และสังคมมีอนาคต การจัดทำ
ปัญญานาน อันสมควรขึ้น.

ธรรมะ เป็น วิถีชีวิตที่ดี ของชีวิต, แต่เราสนใจ
กับผลของวิถีชีวิตที่ประพฤติดี สักว่ารับร่วมทุก. ชีวิตที่ดี
วิถีชีวิตที่ดีนั้น เป็น วิถีชีวิตที่ดี แล้ว แกะเป็น ธรรมะ
เสีย วิถีชีวิตที่ดี การประพฤติปฏิบัติธรรมะ ทำให้ชีวิตที่ดี
นั้นจะเปลี่ยนแปลงไปในดีได้โดย. ธรรมะมีวิถีชีวิตที่ดี
ธรรมะ นั้น เป็น ธรรมะ ของแต่ละคน แล้ว และ
ธรรมะ ของแต่ละคน และธรรมะทั้งปวง จะด้วยผลสัมฤทธิ์
เป็น วิถีชีวิต.

เป้าหมายของมนุษย์ ที่ถูกตั้งไว้คือ คือ การที่
คน มีคุณภาพชีวิตเป็นวิถีชีวิตที่ดี และมีความดี
ชีวิตที่ดี เป็นประโยชน์แก่ตนและผู้อื่น อยู่ตามธรรมะ
แล้ว และตลอดเวลา. นี่แหละคือ วิถีชีวิตที่ดี
ที่ดีๆ ชีวิตที่ดีคือการใช้เวลาของตนอย่าง
มีคุณภาพเป็น
มนุษย์ อันถูกตั้งไว้ และสมบูรณ์.

ประโยชน์ของ เรา ละด้วยเป็นวิถีชีวิต- คือวิถีชีวิต- การปฏิบัติ
การปฏิบัติธรรมะ การปฏิบัติธรรมะ แม้ชีวิตที่ดีก็อาจเสียได้
ได้; ละด้วยธรรมะ เพื่อชีวิตที่ดี การปฏิบัติธรรมะ

ตุ้มโตขึ้น ก็จะเป็นพลีโลกที่นำโลกนี้ให้รอด
 ๑๖ สันติภาพ แล้วเป็นวิชาการศึกษา
 ๒๐ ปีข้างหน้า สามารถเอาไปใช้ประโยชน์ได้

9/10/2019

โมกษผลาราม โธม,
๑๓ พย. ๕๕

ธรรมชาติแห่งชีวิต

ท่านสาธุชน ผู้มีความสนใจในธรรมทั้งหลาย,

การบรรยายประจำวันเสาร์ เป็นครั้งที่ ๒ แห่งภาค
มาฆบูชา ในวันนี้, อาตมาก็ยังคงกล่าว คำบรรยายในชุดที่เรียกว่า
ชีวิตโหวหาร สืบต่อไป เพราะเป็นเรื่องที่ลึกซึ้งหรือยืดยาว เกินกว่า
ที่จะทำความเข้าใจกันได้ ด้วยการบรรยายเพียงครั้งเดียว สองครั้ง.
ในวันนี้จะกล่าวโดยหัวข้อว่า ธรรมชาติแห่งชีวิต.

ชีวิตเป็นการลงทุนเพื่อผลอันสูงสุด

ใจความของเรื่องนี้ มันมีอยู่ในข้อที่ว่า สิ่งที่เราเรียกว่าชีวิต หรือความเป็นมนุษย์ของเรานั้น มันมีความประหลาดมหัศจรรย์อยู่อย่างหนึ่ง คือมันเป็นเสมือนกับการเพาะปลูก หรือเสมือนกับการลงทุนค้าอยู่ในตัว.

หมายความว่า ในความเป็นมนุษย์ หรือในชีวิตนั้น มีสิ่งๆ หนึ่ง ซึ่งขยายตัวงอกงามอยู่เรื่อย หรือว่ามันพยายามที่จะขยายตัวงอกงามอยู่เรื่อย; แต่คนผู้เป็นเจ้าของก็ไม่รู้สึกรู้ว่ามันเป็นเช่นนั้น. เขาก็โง่มาก ถึงขนาดเรียกสิ่งนั้นว่าตัวเอง ด้วยซ้ำไป; เราเรียกสิ่งใด สำคัญสิ่งใด ว่าเป็นตัวเอง เราก็ไม่ได้รู้จักสิ่งนั้น.

สิ่งนั้นจะเรียกในที่นี้ว่า ความเป็นมนุษย์ หรือตัวชีวิตนั้น บางพวกเขาอาจจะเรียกว่า ธรรมชาติแห่งพุทธะ คือเป็นเสมือนธาตุตามธรรมชาติชนิดหนึ่ง ซึ่งมันรู้สึกสิ่งต่างๆ ได้อยู่ในตัว แล้วก็เจริญงอกงาม หรือพัฒนาตัวเองอยู่เสมอ ด้วยความรู้สึกอันนั้น ของสิ่งๆ นั้น; คนบางพวกเขาใช้คำอย่างนี้ และอธิบายอย่างนี้ ก็มี.

เดี๋ยวนี้เราจะพูดกันอย่างธรรมดาๆ ถอดเอาใจความอันนี้

มาจากพระบาลีโดยตรง ว่าชีวิตนั้นมันเป็นเสมือนหนึ่งการลงทุนค่า อยู่ในตัวมันเอง; พึงดูให้ดี ๆ ว่า มันเป็นเสมือนหนึ่งการลงทุนค่า อยู่ในตัวมันเอง ที่เราไม่รู้สีก และเราไม่ได้เจตนา. ถ้าเรารู้สีก รู้จัก ก็จะได้ช่วยเหลือ ให้การลงทุนค่านั้นมีผลดี และโดยเร็ว ก็จะได้รับผลเป็นที่น่าพอใจ; แต่เมื่อไม่รู้เสียแล้ว มันก็พลอยไปตามบุญตามกรรม ทั้งที่ยึดมั่นถือมั่นว่า เป็นตัวเรา เป็นของเรา เป็นตัวตนของเรา อยู่ตลอดเวลา ดังนี้.

อาตมาเห็นว่า เรื่องนี้มันน่าสนใจ คือมันประหลาดและอัศจรรย์ และมันก็มีความสำคัญอย่างยิ่งด้วย. ประหลาดหรืออัศจรรย์ตรงที่ว่า เจ้าของไม่รู้สีก ทั้งที่เจ้าของเรียกว่าของกู บางทีก็เรียกว่าตัวกู; แต่แล้วก็ไม่รู้สีก แล้วก็มีคามยึดมั่นถือมั่นยิ่งกว่าสิ่งใด. แทนที่มันจะเป็นไปอย่างเอือกเหิน มันก็กลับกัดเอา เจ้าของ ให้เจ็บปวดรวดร้าว ร้องครวญครางอยู่ ก็มี, ตัวชีวิตมันเป็นอย่างนี้ ทำไมจะไม่น่าอัศจรรย์ ลองคิดดู.

ที่ว่ามีความสำคัญ ก็เพราะว่า มันเป็นความวินาศ หรือเป็นความเจริญก็ได้. ถ้ารู้จักจัด รู้จักทำ ให้ถูกเรื่องราว มันก็เป็นความเจริญ และโดยเร็วด้วย; ถ้าไม่รู้สีกจัด ไม่รู้จักทำ มัน

ก็เป็นความพินาศ คือเป็นทุกข์ อย่างใหญ่หลวง. ซึ่งเราก็มักน้อย
เป็นทุกข์กันอยู่ มีความเดือดร้อนกันอยู่ แต่ก็ไม่ว่าเพราะเหตุ
อะไร, เราต้องการให้เจริญ มันก็เจริญไม่ได้, หรือที่มันเจริญไป
ได้ ก็เป็นเรื่องบังเอิญมากกว่า. คนที่เป็นเจ้าของมันโง่เกินไป
ไม่สามารถจะทำให้มันถูกตามเรื่อง ก็ทำเพื่อ ๆ ไป แต่บังเอิญมัน
พอจะตรงเรื่องบ้าง ก็ได้รับผลบ้าง ดังนี้ก็มี. นี่แหละคือสิ่งที่
เรียกว่า ชีวิตของบุคคล เป็นสิ่งที่เจ้าของไม่รู้จัก, แล้วก็มีไว้
หรือกระทำอยู่หรือว่าเป็นไปด้วยกัน อย่างที่เรียกว่าหลับหูหลับตา.
พูดแล้วมันก็น่าหัว ที่ว่าเจ้าของนั้น มันหลับหูหลับตามีชีวิต,
หลับหูหลับตาจัดการกับชีวิต, แม้จะได้ผลและเสวยผล มันก็ยัง
เป็นการหลับหูหลับตา; นี่เพราะเหตุที่ไม่รู้ว่า ชีวิตนั้นคืออะไร.

ที่มามบอกว่า ชีวิตมันเป็นการลงทุน เพื่อผลอันสูงสุด
อยู่ในตัวมันเอง ก็ฟังไม่ถูก, เชื่อว่าในการพูดครั้งแรกนี้จะ
ฟังไม่ถูก ก็พยายามที่จะพูดกันหลาย ๆ ครั้ง ก็ไม่เป็นไร อย่าเพ่อ
หาว่า เป็นเรื่องบ้าบอเสียก่อนก็แล้วกัน. เพราะว่ามันน่าประหลาด
หรือมันไม่น่าเชื่อ หรือมันไม่เคยนึกเคยฝัน, ได้ยินแล้วก็จะเห็น
ว่าเป็นเรื่องบ้า ๆ บอ ๆ ไม่อยากจะฟัง อย่างนี้ก็ตามใจ.

ก็อยากจะบอกให้รู้ล่วงหน้า เป็นหลักทั่วๆไปก่อนว่า มันก็น่าอัศจรรย์ที่เรียกว่า ชีวิตนี้มันเป็นการค้า ลงทุนค้าเพื่อผลกำไร อยู่ในตัวมันเอง และมันเป็นอย่างอื่นไม่ได้, หรือว่าเหมือนกับต้นไม้ ที่จะมีการเจริญงอกงามไปตามธรรมชาติ ไปตามกฎของมันเอง ซึ่งมันจะเป็นอย่างอื่นไม่ได้. แต่ว่ามันเป็นเรื่องที่ละเอียด เป็นทางนามธรรม หรือละเอียดยิ่งไปกว่าที่จะพูดว่าเป็นเรื่องนามธรรม.

ที่นี้เพื่อยุวันนี้ เป็นวันที่เรียกกันว่าวันเด็ก รวมทั้งวันครู บาอาจารย์อะไรด้วย มันมาพ้องกันเข้าพอดี จะพูดแต่เรื่องของธรรมะ ที่ตั้งใจจะพูดล้วนๆ มันก็ไม่ถูกกาลเทศะ เพราะเป็นวันที่อุทิศสำหรับเด็ก ก็เลยเอาเข้ามารวมกัน ก็จะพูดเรื่องที่มีประโยชน์สำหรับเด็กด้วย และก็พูดไปตามลำดับของเรื่อง ที่ตั้งใจไว้ว่าจะพูดด้วย คือเรื่องที่ว่า ชีวิตนี้เป็นการลงทุนอยู่ในตัวมันเอง แล้วก็จะพูดลดลงมาในระดับที่ว่า เด็กๆจะเข้าใจได้. ฉะนั้นขอภัยทั้งสองฝ่าย ผู้ใหญ่ก็อย่าเห็นเป็นเรื่องเด็ก เด็กก็อย่าเห็นเป็นเรื่องของผู้ใหญ่ แล้วก็เลยไม่อยากฟัง; ขอให้เอามารวมเข้าด้วยกัน แล้วเป็นเรื่องที่อดทนฟังกันต่อไปก่อนจะดีกว่า.

ถ้าพูดกับนักเรียนทั้งหลาย ลูกเด็ก ๆ ทั้งหลาย ก็จะใช้คำว่า ชีวิตนี้เป็นการซื้อขายเพื่อหากำไร อยู่ภายในตัวชีวิตนั่นเอง อย่างลึกลับที่เรียกว่าเป็นปริมัตถ์. เรียกว่าเป็นลึกลับซึ่งก็แล้วกัน เป็นของลึกลับ ไม่ถึงกับลึกลับ ถ้าลึกลับก็ไม่มองเห็นเอาเสียเลย, เดียวนี้มันอยู่ในฐานะที่จะพอมองเห็นบ้าง แต่ว่ามันลึกลับมาก จึงจะขอเรียกว่ามันลึกลับ.

คำว่า ซื้อขาย ซื้อขายเพื่อกำไรนี้ ในภาษาบาลีเขาเรียกว่า โวหาระ หรือโวหารนั่นเอง. คำว่าโวหารนั้น คือวิธีทำสิ่งที่มีอยู่แล้วเป็นเดิมพัน ให้มันมีผลกำไรมากขึ้นไป อย่างนี้เขาเรียกว่า โวหาร หรือโวหาระ. ถ้าภาษาธรรมดากลางถนนหนทาง ก็คือการซื้อมันนั่นเอง ก็เรียกว่า โวหาระ การซื้อมันนั้นเขาทำไปเพื่อผล คือกำไรด้วยกันทั้งนั้นแหละ.

ชีวิตนี้เป็นการซื้อขายอยู่ในตัวมันเอง เพื่อได้ผลกำไร ยิ่ง ๆ ขึ้นไป ยิ่ง ๆ ขึ้นไป กว่าที่จะถึงที่สุด. โดยมากก็ไม่รู้ว่า มนุษย์นี้เกิดมาทำไม แล้วจะไปกันถึงไหนก็ไม่รู้, ก็เลยไม่รู้ว่า การซื้อขายของชีวิตนี้ มันจะเพื่อกำไรชนิดไหนกัน.

นักเรียนอาจจะเห็นว่า มันนอกเรื่องไปแล้ว การศึกษา

ของเราไม่ได้มุ่งหมายอย่างนี้; แต่ก็ขอยืนยันว่า มันมุ่งหมาย
อยู่อย่างนี้ แต่ว่าเธอไม่เข้าใจ เธอมองไม่เห็น. การที่เราจะทำ
อะไร ให้มันดียิ่งขึ้นไปกว่าธรรมดานั้น ทำไปทำไมกัน จะไปถึง
ไหนกัน? มันก็ถึงที่สุด ของสิ่งที่ชีวิตจะถึงได้.

แม้ว่าเดี๋ยวนี้เราจะยังเรียน ก ข ก กา เรียนเลขเรียน
อะไรอยู่ มันก็เป็นเบื้องต้น หรือเป็นพื้นฐาน ที่จะให้การศึกษา
ก้าวหน้าไปตามลำดับ กว่าจะถึงที่สุดของมัน. ลองคิดว่า ถ้า
เธอรู้ว่าชีวิตนี้ มันมีลักษณะอย่างนี้อยู่ในตัวมันเอง กับข้อที่ว่า
เธอไม่รู้ว่าชีวิตนี้ มันเป็นอย่างนี้อยู่ในตัวมันเอง อย่างไหนจะดี
กว่า?

อาตมาคิดว่า ถ้าเรามองเห็น ความจริงข้อนี้ มันเป็นการ
ง่าย คือมันจะเป็นการช่วยร่วมมือ หรือช่วยจัดช่วยทำ ให้มันตรง
กับเรื่องกับราวที่มันอยู่แล้วตามธรรมชาติ ก็จะได้ผลเร็วกว่าที่จะ
หลับตาไม่รู้เอาเสียเลย. ขอให้สนใจ ฟังคำบรรยายเรื่อง ชีวิตนี้
เป็นการลงทุนอยู่ในตัวมันเองโดยธรรมชาติ.

เราเห็นแก่ตัว ก็คือเห็นแก่ชีวิต ทั้งที่ไม่รู้จักตามที่เป็น
จริง ก็เห็นแก่ตัวอย่างผิดๆ จนชีวิตนั้นมันกัดเอา. ลองฟังดูให้

คือว่า ที่เราเป็นทุกข์ นั่งร้องไห้กันอยู่บ่อยๆนั้น มันไม่ใช่อะไรอื่น มันเป็นเรื่องการทำผิด เกี่ยวกับสิ่งที่เรียกว่าชีวิต ที่เราอ้างเอาเป็นตัวเรา เป็นของเรา หรือเป็นตัวกู เป็นของกู. เรามีความรู้สึกเห็นแก่ตัวเข้มข้น จนกระทั่งปิดบังตัวมันเอง, เราเห็นแก่ตัวอย่างเข้มข้น จนถึงกับไม่รู้จักตัวนั้นแหละ แล้วก็ทำผิด จนตัวนั้นแหละมันกัดเอา มันนำหัวหรือไม่นำหัว คิดดู. ที่เราหมายมั่นนักหนานั้นแหละ เรากลับทำผิดจนมันกัดเอา; ที่เราเรียกกันสั้นๆว่า ความทุกข์, ความทุกข์นั้นก็คือ ชีวิตที่เราดำรงมันผิดๆ แล้วมันกัดเอา. มันก็เหมือนกับกัดตัวเอง คือมันเกิดกิริยาอาการ ชนิดที่เจ็บปวดรวดร้าวขึ้นมาในตัวเอง, แล้วจิตใจที่มันรู้สึกได้ มันก็ไปรู้สึกว่า เรามีความทุกข์ รู้สึกเป็นทุกข์; ก็เป็นเรื่องว่า ทนทุกข์ที่ความโง่มันสร้างขึ้นมาจากเอง.

จึงสรุปเรียกว่า ชีวิตที่ควบคุมอยู่ด้วยความโง่นั้นแหละ มันกัดตัวมันเอง แล้วมันก็รู้สึกเจ็บปวดรวดร้าว; นี่มันจะเป็นเรื่องลึกหรือเรื่องตื้น ก็ไปคิดเอาเองก็แล้วกัน. ถ้าคนโง่ก็เห็นเป็นเรื่องลึกเกินไป, ถ้าคนไม่โง่จะโง่ ก็จะเห็นว่า เป็นเรื่องที่พอจะคิดเห็นได้. นี่เรื่องปรมาัต্মนี้ เขาอยากจะให้มันเป็นอย่างนี้

คนโง่ก็คิดว่าลืกเกินไป ไม่อยากจะสนใจ; ถ้าไม่สู้โง่สักก็คิดว่าพอจะเข้าใจได้ ก็พยายามคิด แล้วก็รู้เรื่องลืกซึ่งได้. ขอให้นักเรียนทั้งหลาย ที่มีวิญญูณแห่งความเป็นนักเรียน มองเห็นอย่างนี้ด้วย.

นักเรียนทุกคนไม่ได้มีวิญญูณแห่งความเป็นนักเรียน คือว่ามันโง่จนไม่รู้ว่าจะเรียนอะไร เรียนอย่างไร, แล้วก็ไม่มีวิญญูณแห่งความสนใจ พวกเพียรพยายามจะศึกษาสิ่งที่มันลืกหรือมันยาก; ถ้าอย่างนี้เราเรียกว่า ไม่มีวิญญูณแห่งนักเรียน ไม่มีวิญญูณแห่งนักศึกษา. นักเรียนน้อยคนนักที่จะมีวิญญูณแห่งนักศึกษา จะต่อสู้ฟันฝ่าให้เข้าถึงความจริงอันลืกซึ่ง ของสิ่งที่เราอยากจะเรียน.

ผลสูงสุดของการศึกษา คือ พระนิพพาน

ว่าที่จริงแล้ว การศึกษาเล่าเรียนนี้ ก็เพื่อทำให้ชีวิตได้รับผลอันสูงสุด; ซึ่งคนธรรมดาที่เข้าใจยาก ก็เลยคิดว่าศึกษาเล่าเรียน ได้เงินเดือนสี่ห้าพัน ก็สบายแล้ว, ไปหาวัตถุธาตุอะไรที่มันสนองแก่กิเลสตัณหาของตัว แล้วก็อยู่ไป อยู่ไป มันก็

พอแล้ว การศึกษามันก็เลยจบกันเพียงเท่านั้น. ถ้ามีปัญญามาก มันก็ยังไปได้ไกลกว่านั้น คือไม่ใช่เพียงแต่มีเงินเดือนสี่ห้าพัน หรือหมื่น หรือสองหมื่นก็ตาม.

การศึกษาจะนำไปสู่ สิ่งซึ่งตีราคาไม่ได้ ไม่อาจจะตีราคา ว่าล้าน หรือร้อยล้าน พันล้านได้; คือภาวะของจิตที่ประเสริฐ ที่พิเศษ ที่สูงสุด อยู่เหนือความทุกข์โดยประการทั้งปวง, อยู่เหนือปัญหาโดยประการทั้งปวง, อยู่เหนือโลก อย่างที่เขาเรียกว่าเหนือโลก เป็นมรรค ผล นิพพาน. ชีวิตนี้อาจจะพัฒนาไปได้ถึงขนาดนั้น และก็ด้วยการศึกษา.

ทีนี้เราไม่ได้มองเห็นอย่างนี้ ก็มีการศึกษาเพียงว่าหาเงินเดือนได้มากๆ แล้วเป็นอยู่กันให้สนุกสนานในเรื่องกามารมณ์ที่นี้เอง; นี่การศึกษาด้วนๆของมนุษย์ ผู้ไม่รู้จักตัวชีวิตหรือตัวเอง ว่ามันเป็นอย่างไร.

ชีวิตหลอก ชีวิตจริง โรคของชีวิต

เดี๋ยวนี้จะมาบอกให้ เพื่อเป็นกำลังใจ มากยิ่งขึ้นไปกว่านั้น ว่าชีวิตนี้เป็นการลงทุนอยู่ในตัวมันเอง จนจะไปถึงจุด

สุดท้ายปลายทาง คือ พระนิพพาน เป็นชีวิตจริง; เดียวนี้เป็นชีวิตหลอก ๆ เป็นชีวิตที่เปลี่ยนแปลงอยู่เรื่อย กว่าที่จะถึงชีวิตชนิดนิรันดร.

ขอบอกให้ทราบเป็นหลักทั่ว ๆ ไปเสียคราวหนึ่งก่อน ว่า ความยากลำบากของการศึกษานี้ มันอยู่ที่คำพูด มันอยู่ที่คำที่ใช้พูดนั้นแหละ. คำๆ เดียวกัน ใช้ความหมายต่างกัน คำๆ เดียวกัน เมื่อยังเป็นภาษาที่ใช้อยู่ในอินเดีย ก็มีความหมายอย่างหนึ่ง, ต่อมาคำๆ เดียวกันนั้น มาเป็นภาษาไทย ใช้ในภาษาไทย ความหมายกลับเป็นอีกอย่างหนึ่ง มันก็ลำบากซิ; เรียนมาต่างกัน ให้ความหมายของคำๆ เดียวต่างกัน อย่างนี้มันก็ลำบากเหมือนกัน. แล้วมันยังมีเป็นชั้นๆ ชั้นสำหรับคนโง่เขาพูดกัน ชั้นสำหรับคนมีปัญญาเขาพูดกัน คำๆ เดียวกันนั้นแหละ กลับมีความหมายต่างกัน.

ตัวอย่างเช่นคำว่าชีวิตนี้เป็นต้น คนโง่เอาชีวิตสักว่าเป็นอยู่ แล้วก็เป็นอย่างหลอกๆ แล้วก็ตายได้ง่ายๆ นี่ชีวิตอย่างนี้. แต่ผู้มีปัญญา สิ่งที่เราเรียกว่าชีวิต ก็หมายถึงนิรันดร; เพราะคำว่าชีวิตนี้แปลว่า ความเป็นอยู่ชนิดที่ไม่ตาย ไม่ต้องตายจึงจะ

เรียกว่าชีวิต.

นี่พวกเราที่นี้เดี๋ยวนี้ ก็เอาชีวิตคำนี้มาใช้ ถึงสิ่งที่ยังเป็นอยู่ แล้วก็ตายได้, ตายแล้วก็เรียกว่าหมดชีวิต สิ้นชีวิต อย่างนี้ก็มี. ชีวิตมันก็ต้องเป็นอยู่ มันต้องไม่ตาย มันต้องไม่สิ้น มันจึงจะเป็นชีวิต ถ้ามันรู้จักตาย รู้จักสิ้น มันก็ไม่ใช่ชีวิต. เดียวนี้กำลังเป็นชีวิตชนิดนี้ ตามความรู้สึกของคนที่ยังไม่รู้ชีวิตชั้นสูงชั้นอื่น ก็เป็นชีวิตอย่างนี้กันไปก่อน. ก็ขอให้ชีวิตชนิดนี้ลงทุนให้ดีๆ ให้มันเจริญก้าวหน้าไปถูกทาง แล้วมันจะกลายเป็นชีวิตชนิดนิรันดร์ ซึ่งจะเรียกว่านิพพานหรือเรียกอะไรก็ได้ แล้วแต่เราจะชอบ.

เพราะฉะนั้นจะต้องมองให้เห็นว่า การศึกษานี้สามารถจะนำออกไปไกลได้ถึงโน้น ไม่ใช่อยู่แต่เพียงตรงนี้ ที่มีผลเป็นของที่กำหนดได้ แล้วก็ตายได้, มีความเป็นคนอยู่ แล้วก็ตายได้ อย่างนี้ จะเป็นชีวิตกันอย่างไร.

มันต้องรู้จักสิ่งซึ่งตายไม่ได้ แล้วจิตใจนั้นรู้จักสิ่งนั้นดีแล้ว พลอยเป็นผู้ที่ไม่ตาย เป็นสิ่งที่ไม่ตาย คือไม่มีตัวตนชนิดที่ตายได้, รู้สึกแต่สิ่งที่ตายไม่ได้. แม้ร่างกายจะแตกดับหรือจะอยู่ จิตมันก็รู้สึกแต่สิ่งที่ตายไม่ได้, ร่างกายแตกตายไป จิตรู้สึก

ไม่ได้ มันก็เลิกกัน; แต่ว่าจิตนั้นมันได้ถึงสิ่งสูงสุด คือสิ่งที่ตายไม่ได้ นั่นแล้ว. นี่การลงทุนของชีวิตนี้ ลงทุนไปเพื่อความเจริญงอกงามไป เหมือนกับการได้กำไรสูงขึ้นไป จนถึงรู้จักสิ่งที่ตายไม่ได้ ไม่รู้จักตาย เรียกว่าบรรลุนิพพาน.

คนที่ถือพุทธศาสนา ก็เคยได้ยินได้ฟังเรื่องนี้ แล้วบางทีก็พูดอยู่เองด้วยว่า ถึงนิพพาน. แต่ก็ไม่ว่า นิพพานอย่างไร จะถึงได้อย่างไร? ที่จริงมันเป็นของธรรมดา ที่มันจะไปหา นิพพานของมันเอง, เป็นความรู้สึกประจำอยู่ในสิ่งที่มีชีวิต คือต้องการจะไปให้ดีที่สุด ไกลออกไป ไกลออกไป จนถึงที่สุด; สิ่งที่มีชีวิตมันมีความรู้สึกอย่างนี้อยู่ในตัวมันเอง มันจึงพัฒนาอยู่ตลอดเวลา.

ชีวิตเป็นธาตุ ธาตุ ธา-ตุ เป็นธาตุตามธรรมชาติที่ประหลาดมหัศจรรย์ คือมีความต้องการจะพัฒนา ธาตุที่มีความรู้สึกจะพัฒนาอยู่ในตัวมันเอง มันจึงพัฒนา. ลองคิดดูว่า ก่อนนี้มันก็ไม่มีอะไรในโลกนี้ ถือว่าโลกนี้เคยเป็นดวงไฟด้วยเข้าไป ไม่มีชีวิต กว่ามันจะเย็นลง เย็นลง, แล้วก็นานเข้า สะสมหมักหมมอะไรกันไปตามธรรมชาติ จนเกิดสิ่งที่เรียกว่าชีวิตขึ้น

มาในโลก; ตั้งต้นขึ้นในน้ำ ในความชื้น เป็นสัตว์อยู่ในน้ำ แล้วเป็นสัตว์ขึ้นมาจากน้ำ กระทั่งเป็นสัตว์ที่บินไปได้ในอากาศ.

นี่ก็เพราะว่า ในชีวิตนั้น มันมีธาตุที่ดินรนเพื่อจะพัฒนา, เลยเป็นคุณสมบัติตายตัวของสิ่งที่มีชีวิต ว่าชีวิตนี้จะมีการดินรนเพื่อพัฒนาตัวเอง กว่าจะถึงที่สุด, ก็มีพัฒนาขึ้นมาเป็นพืชพันธุ์ต้นไม้ มีพัฒนาขึ้นมาเป็นสัตว์ แล้วพัฒนาขึ้นมาเป็นคน คนนี้พัฒนาขึ้นไปจนเป็นอริยบุคคล แล้วก็บรรลุมรรค ผล เป็นนิพพานถึงที่สุด.

อาการอย่างนี้เราเรียกว่า ชีวิตนี้เป็นการลงทุนอยู่ในตัวมันเอง โดยไม่เจตนาก็ได้ แล้วก็ไปถึงที่สุดของการพัฒนา คือการบรรลุพระนิพพาน. พูดลำบาก อธิบายก็ยาก แต่ก็พอจะเข้าใจในที่สุดได้ด้วยกันทุกคนว่า ชีวิตนี้มันเป็นการพัฒนาอยู่ตามธรรมชาติ มันจะดินรนเพื่อสูงขึ้นไป สูงขึ้นไปสูงขึ้นไป กว่าจะถึงที่สุด; นี่มันเป็นอย่างนี้ ตัวจริงของมันเป็นอย่างนี้.

ที่นี้มันก็เป็นความผิดของเรา ไม่รู้จักมัน แล้วก็ไม่ได้ส่งเสริมให้พัฒนาไปในทางที่ถูกต้อง ก็เลยทำผิด เพราะมีความงอเกิดขึ้น

เพราะความผิดพลาด ปล่อยให้ธาตุที่เป็นความโง่ ที่เป็นอุปสรรคของการพัฒนาเกิดขึ้น. ที่เรียกว่า อวิชชา หรือกิเลส ตัณหา อะไรก็สุดแท้ ที่เป็นธาตุแห่งความโง่ แล้วพลอยเกิดเป็นโรคขึ้นมาในตัวชีวิตนั้น เพื่อเป็นอุปสรรคหรือทำลาย ไม่ให้การพัฒนาเป็นไปได้; ชีวิตของเราก็มีอุปสรรค หรือมีโรค ที่เข้ามาแทรกแซงไม่ให้มันพัฒนา.

ฉะนั้นบางเวลาเราจึงทำผิด ด้วยอำนาจของอวิชชาหรือกิเลส ซึ่งคนที่เคยทำผิดแล้ว ย่อมรู้สึกดี รู้จักดี คุณจะไม่มีความผิดที่ไม่เคยทำผิด; แต่คนทำผิดมันก็ยังโง่งอยู่นั่นแหละ คือมันไม่รู้ว่าเป็นความผิด มันไม่เกลียด มันไม่กลัว มันไม่เลิก มันไม่ละ มันก็ผิดมากขึ้นไปอีก. ถ้าเราทำผิด เรารู้ว่านี่ผิด ผิดครั้งแรกทีเดียวพอ ไม่ต้องซ้ำ, ต่อไปมันก็จะไม่ทำผิด มันจะทำถูกมากขึ้น ทำถูกโดยทำเดียว; การที่จะไปถึงจุดหมายปลายทาง มันก็จะอยู่ในวิสัย ที่เราจะพึงกระทำได้.

นี่ขอให้ทุกคน ขุดเอาเรื่องที่เคยผ่านมาแล้ว มาคิด มานึก มาวินิจฉัยดูให้ดี ๆ ว่าเราเกิดมาไม่มีความผิด จากท้องบิดามารดา แต่แล้วทำไมจึงมารู้จักโง่ และทำความผิด. ถ้าจะไม่เสียหายมาก

มันก็ต้องให้ความผิคนั้นสอน ให้รู้จักความผิด แล้วก็ไม่ต้องทำความผิดอีก อย่ามัวโง่ช้าๆ ซากๆ อยู่เลย, โง่แล้วทำผิด ก็ให้ความผิคนั้นแหละมันสอน ว่าอย่างนี้มันเป็นความผิด แล้วก็ไม่ต้องทำอีก. คนที่ทำได้อย่างนี้ ก็เรียกว่ามีบุญอยู่มาก เพราะเขาจะไม่ทำผิดจนตกนรกชนิดที่ขึ้นมายาก จะทำผิดบ้างก็ไม่มาก มันก็รีบกลับตัวได้ ต่อไปมันก็ไม่ทำผิดอีก.

ขอให้เด็กๆทุกคน หรือยุวชน หรือคนหนุ่มคนสาวก็ตาม รู้จักดำเนินชีวิตในลักษณะนี้ ว่าความผิคนั้นมันก็มี แต่แล้วก็อย่าทำผิดอีก; ให้มันฉลาดในการที่จะไม่ทำผิดอีก มันจะได้ทำถูกยิ่งๆขึ้นไป. การไม่รู้แล้วทำผิดบ้างนี่ เป็นธรรมดาเหมือนกัน เป็นธรรมดาของชีวิตนี้เหมือนกัน แต่แล้วเราก็รู้ แล้วก็ไม่ทำผิดอีก.

เหมือนกับต้นไม้บางต้นนี้ มันก็เกิดโรคขึ้นมาที่ต้นไม้ต้นนั้น ทำให้ทรุดโทรมเกือบตาย แต่เสร็จแล้วมันก็หาย แล้วมันก็เจริญต่อไปได้ คือมันยังไม่ถึงกับตาย. สัตว์ก็รู้จักเป็นโรค เป็นโรคภัยไข้เจ็บ ไม่ถึงกับตาย แต่มันก็รอดไปได้. คนเราก็เหมือนกัน ก็มีโรคทางกาย โรคทางจิต โรคทางวิญญาณ เกิดขึ้น แต่แล้วก็ยัง

ไม่ตาย แต่กลับฉลาดยิ่งขึ้นกว่าเดิม จะไม่เป็นโรคชนิดนั้นอีก; โดยหลักง่ายๆว่า มันเกิดความต้านทานโรคขึ้นมา. การเป็นโรคนี้อีกดีเหมือนกัน คือ มันจะมีการต้านทานโรคนั้นๆได้ แล้วต่อไป มันก็จะไม่เป็น ในขณะที่มันมีความต้านทานได้.

เรื่องกิเลสของคนเรานี้ ก็เหมือนกับโรค มันเหมือนกับโรคที่เราจะรู้จัก เราจะต้านทานได้ แล้วจะควบคุมได้ ไม่ให้มี, ก็จะอยู่เหนือกิเลสมากขึ้นๆ บรรลุ มรรค ผลนิพพาน; นี้เรียกว่าชีวิตนั้นมีการซื้อขายชนิดที่ไม่ขาดทุน. มันจะต้องมีเรื่องขาดทุน แต่ว่าเรื่องกำไรมันมีมากกว่า เมื่อหักลบกันแล้วมันมีแต่กำไร, มันก็มีกำไรเรื่อยไป จนกระทั่งสุดท้าย ถึงที่สุดแห่งการค้าขาย หยุดการค้าขาย แล้วก็อยู่ด้วยกำไรได้ เพราะมันถึงปลายทางเสียแล้ว.

นี่ช่วยเอาไปคิดดูกันเถิด คนแก่ก็ดี คนกลางคนก็ดี คนหนุ่มสาวก็ดี เด็กๆก็ดี ช่วยเอาไปคิดดู ว่าการที่เรารู้ว่า ชีวิตเป็น การลงทุนนี้ มันเป็นเรื่องที่ทำให้หู ตา สว่างไสวขึ้นมากี่มากน้อย, อาตมาใช้คำว่า ก็มาน้อย. ถ้าผู้ใดเกิดรู้ขึ้นมา ว่าชีวิตมันเป็นการลงทุนอย่างนี้ สามารถจะจัดให้ดำเนินไปจนถึงที่สุดได้

เรียกว่าคนนั้นมันมีหู ตา สว่างขึ้นมากน้อย?

ความผิดพลาดของชีวิต

เดี๋ยวนี้เรารู้หรือยัง, คนที่เป็นครูบาอาจารย์ก็มีอยู่ ขอไปคิดว่า เรารู้เรื่องนี้หรือยัง? ว่าชีวิตนี้มันเป็นการลงทุนอยู่ในตัวมันเอง เหมือนกับที่ลงทุนอย่างอื่น ลงทุนง่าย ๆ เล็ก ๆ ดิ้น ๆ ลงทุนค้าขายเอากำไรรั้น; แต่ชีวิตนี้มันลงทุนลึกกว่านั้น มันลงทุนเพื่อเอาพระนิพพาน, เอาจุดหมายปลายทางของชีวิต.

แล้วเรากำลังอยู่ที่ไหน, ในเส้นทางอันยาวยืดยาวนี้ เรากำลังอยู่ที่ไหน? เรากำลังเข้าไปในกระแสแห่งเส้นทางไปนิพพานนั้นหรือเปล่า? ถ้ามันเพี้ยนเข้าไปในกระแสเส้นทางนั้นแล้ว ก็นับว่าโชคดีมาก คือเป็นพระโสดาบัน ผู้ถึงซึ่งกระแสแห่งนิพพานนี้มันก็ดีมาก.

แต่ถ้าเดี๋ยวนี้ไม่รู้ว่ายู่ทิศไหนทางไหนมาอยู่แต่ในกระแสของกิเลส กระแสของกิเลส. มีกิเลส แล้วก็อยาก, แล้วก็ทำไปตามอำนาจของกิเลส ที่มันจะไสหัวให้ทำ, ได้ผลอย่างไรมา ก็ลุ่มหลงอยู่ในผลแห่งการกระทำ แล้วก็หลอ

เลี้ยงกิเลสเดิมให้มากขึ้นอีก, แล้วก็ทำอีก ได้ผลอีก หล่อเลี้ยงกิเลสอีก, ทำอีก ได้ผลอีก วนเวียนอยู่ที่นี้ ก็เรียกว่า วัฏฏสงสาร. อย่างนี้มันตกลงไปในวนแห่งวัฏฏสงสาร มันออกมาไม่ได้ มันก็หมุนเป็นวงกลมอยู่ที่ตรงนั้น มันไม่เดินทาง; ถ้ามันเพ้อญุกระเด็นออกมาได้ นี่มันจึงจะเดินทางต่อไป.

เดี๋ยวนี้มันยากนักยากหนาที่จะกระเด็นออกมาเสียได้จาก วงกลม น้ำวนแห่งความโง่ น้ำวนแห่งอวิชา. แต่เราก็รู้สึกว่าเป็นการเดินทางอย่างยิ่ง, เราขยันขันแข็งอย่างยิ่ง ขยันรับใช้กิเลสอย่างยิ่ง, ได้ผลดีอย่างยิ่ง สนุกอย่างยิ่ง เอร็ดอรร้อยอย่างยิ่ง. เหมือนกับสัตว์โง่ๆ เอามาให้วิ่งว่ายอยู่ในวงกลม มันก็วิ่งๆๆ แล้วมันก็คิดว่า ไกลโขทีเดียว; มันไม่รู้ว่ามันวิ่งอยู่ในวงกลม มันรู้สึกแต่ว่ามันวิ่งมาก วิ่งเร็ว วิ่งไม่หยุด, มันก็คิดว่า มันก็วิ่งไปไกลโขทีเดียว. นี่ระวังนะ อย่าให้ชีวิตของเรามันวิ่งอย่างนี้ วิ่งอยู่ในวงกลม แล้วก็คิดว่า วิ่งไปไกลโขทีเดียว.

การศึกษาในโลกนี้ มันจะทำให้เป็นอย่างนี้เสียมากกว่า คือศึกษาเพื่อรับใช้กิเลส, ทำตามกิเลส หลงไหลในผลที่ได้มาจากการทำตามกิเลส เอร็ดอรร้อยสนุกสนานกันอยู่ที่นี่ วิ่งเป็น

วงกลมอยู่ที่นี้; แต่ก็คิดว่าเหมไปไกล เพราะเราวิ่งมานานแล้ว. ถ้าอย่างนี้ไม่พัฒนา ชีวิตนี้ไม่ได้พัฒนา ชีวิตนี้ไม่ได้เป็นการลงทุน เพื่อผลคือพระนิพพาน มันยังวนอยู่ที่นี้.

แต่ขอให้เข้าใจว่า การเป็นอย่างนี้ก็ได้ไม่ได้เด็ดขาดตายตัว เปลี่ยนแปลงได้. ถ้าโชคดีได้รับคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า เป็นแสงสว่างเข้ามา, มันก็รู้ว่า อ้าว! วิ่งอย่างนี้ไม่ไหวไวย ขอ กระเด็นออกมานอกวงกลมนั้น, แล้วก็วิ่งไปตามทางที่ถูกที่ควร ออกมาเสียจากวัฏฏสงสารที่วิ่งเป็นวงกลม. ที่นี้ก็วิ่งเดี่ยว วิ่งตรง ตรงไปสู่พระนิพพาน; นี่จึงจะเข้ารูปเข้าแนวเดิม ของสิ่งที่เรียกว่าชีวิต ซึ่งเป็นการพัฒนา หรือว่าเป็นการลงทุนเพื่อผลอันสูงสุด อยู่ในตัวมันเอง.

ถ้าเราจะเรียน จะศึกษาเพียงว่าอาชีพ ได้เงินมา แล้วก็สนุกกันอยู่กับเงินที่นี้ มันก็เหมือนกับวิ่งอยู่ในอ่างกลมที่นี้. ฉะนั้นควรจะมองให้ไกลกว่านั้น ศึกษาเรื่องที่ไกลไปกว่านั้น, ไกลไปกว่าที่จะได้เงินเดือนมาก ๆ แล้วก็สนุกสนานกันอยู่ที่นี้; นี่จึงจะเป็นพุทธศาสนา จึงจะเป็นพุทธบริษัทในพุทธศาสนา.

ครูบาอาจารย์เป็นอันมาก สนใจในพระพุทธศาสนา ก็ไป

ใคร่ครวญดูให้ดี ว่ามันเข้ารูปกันแล้วหรือยัง; ถ้ามันเข้ารูปของ
พุทธศาสนาแล้ว ชีวิตนี้จะไม่มัวว้างเป็นวงกลมอยู่ที่นี้ แต่
จะวิ่งตรงแนว ตรงออกไปหาจุดหมายปลายทางของชีวิตนี้
คือพระนิพพาน.

เพราะเหตุว่าในตัวชีวิตนั้น มันมีธาตุแห่งความรู้ เรียกว่า
ธาตุแห่งความเป็นพุทธะ มันมีอยู่ในนั้น. ที่นี้มันก็เพียงแต่ว่า
ผิดหรือหลงไปบางครั้งบางขณะ ไม่ใช่จะว่าเป็นการล้มละลาย
โดยสิ้นเชิง, มันเป็นการผิดเป็นการหลงไปบางขณะ มาตกอยู่
ในวงกลมนี้สักพักหนึ่ง แล้วไม่เท่าไรก็ออกไปได้ ก็เลยเป็นเรื่อง
ที่ไม่เสียหาย. ถ้าว่ามาหลงอยู่ในเรื่องกามารมณ์ เป็นสวรรค์
ชั้นกามารมณ์อยู่ตั้งนาน มันก็เรียกว่ามันเสียเวลาไปเท่านั้นแหละ
มันเข้าไปเท่านั้นแหละ มันเน้นเข้าไปเท่านั้น. หรือถ้าเพ้อฝันดีกว่า
นั้น ไปหลงอยู่ในความสุขอย่างพรหมในพรหมโลก มันก็ยิ่งนาน
กว่าในสวรรค์ชั้นกามารมณ์ มันก็หลงติดอยู่ที่นั่นนาน. ตามที่
เขากล่าวไว้โดยสมมติว่า พรหมโลกนี้อายุยืนยาวนานมากกว่า
กามโลก มันก็ติดอยู่ที่นั่นยาวนาน กว่าที่จะออกไปเสียได้ ไปสู่
แนวที่ตรงแนวไปสู่นิพพาน.

พูดให้มันเป็นเรื่องเดียวกันดีกว่า พูดอย่างนั้นพูดตามตัวหนังสือที่เขาพูดไว้ก่อน แล้วมันยาวเกินไป, พูดกันเป็นเรื่องของคนๆหนึ่งเดียวกันดีกว่า. เช่นว่าคนๆนี้เกิดมาแล้ว ได้เล่าได้เรียน ได้อาชีพที่ดี ได้เงินเดือนมาก, แล้วก็ไปจมอยู่ในกามารมณ์ มีจิตที่เป็นทาสของกามารมณ์ สนุกสนานเริงร่าอยู่สุดเหวี่ยงอยู่ในกามารมณ์ มันก็ติดตันอยู่ที่นี้ ไม่พบความสงบ, ความสงบยังอยู่ไกลนั้น ไกลมากทีเดียว เพราะว่าเขากำลังติดอยู่ในความปั่นป่วนของความหลอกลวง ของความสุขทางกามารมณ์ เป็นสุข ก สะกด สุกרון ไม่ใช่สุขเย็น.

ทีนี้ต่อมาคนๆนั้นแหละ พออายุมากเข้า เขาก็ไม่ไปหลงกามารมณ์ ไปหลงของที่มีใช้กามารมณ์, จะไปหลงเกียรติยศชื่อเสียง หรือจะไปหลงสิ่งของที่ไม่เกี่ยวกับกามารมณ์ เหมือนกับว่าจะเป็นพรหมขึ้นมาแล้ว หรือจะเป็นพรหมจริงๆกันก็ได้. คนนี้เขาไปทำสมาธิโดยตรงเลย ได้ผลแห่งสมาธิ แล้วก็พอใจอยู่ที่นั่นแหละ ไม่ถอยออกมาจากผลแห่งสมาธิ ตีเมรสของผลของสมาธิอยู่อย่างหลงใหลที่นั่น. เหมือนกับคนบ้ากามารมณ์ ก็หลงอยู่ในกามารมณ์ คนบ้าฉาน บ้าวิปัสสนาสมาบัติ มันก็บ้าหลงอยู่ใน

ฉนวนวิปัสสนาสมาบัติเท่ากัน. ตอนนี้จะนานกว่า ถ้าถือตามหลัก
ที่ท่านกล่าวไว้ เพราะว่าความสุขที่เกิดจากสมาธิสมาบัติ ที่ไม่
เกี่ยวกับกามนี้ มันยิ่งกว่าสุขของกามารมณ์ การมาหลงอยู่ใน
ตอนนี้ จึงหลงนานกว่า.

จนกว่าจะเห็นว่ามันไม่หยุดไว้ มันปั่นป่วน มันทรมาน
อีกชนิดหนึ่ง ไม่ใช่ความสงบไว้, ต้องการจะสลัดความสุข
ชนิดนี้ แม้ว่าประณีตถึงเพียงนี้แล้ว ก็ยังไม่สงบไว้. จึงออกไป
หาวิธีที่หยุดเสียซึ่งกิเลส คือไม่มีความอยาก ไม่มีความต้องการ,
ไม่มีความหลงใหลชนิดไหนหมด; อย่างนี้จึงจะเรียกว่า ออกไป
สู่ปลายทาง คือพระนิพพาน.

เอาเป็นเรื่องของบุคคลในโลกนี้ ในชั่วชีวิตชาติหนึ่งนี้
เขาอาจจะเป็นอย่างนี้ได้; แต่ว่าโชคดีที่ว่าในตอนสุดท้ายก็ออก
ไปได้ ออกไปสู่ความสงบอันแท้จริง คือพระนิพพานได้. ไม่
หลงอยู่ในกามารมณ์นานเกินไป, ไม่หลงอยู่ในรูปธรรมนานเกินไป,
ไม่หลงอยู่ในอรูปธรรมนานเกินไป เขาออกไปได้ ไปสู่พระ
นิพพาน ซึ่งเหนือสิ่งเหล่านี้ทั้งหมดทั้งสิ้น.

นี่พูดให้เห็นกันว่า ในชาติเดียวนี้ มันก็ยังเป็นอย่างนี้ได้,

ที่เขาเชื่อข้ามภพข้ามชาติ หลายสิบชาติ หลายร้อยชาติ หลายพันชาติ หลายหมื่นชาติ มันก็ยังเป็นไปในหลักเดียวกัน. เช่นว่าไปหลงสวรรค์กามารมณ์เสียสักหมื่นชาติ, แล้วไปหลงพรหมโลกที่เป็นรูปเสียสักสองหมื่นชาติ, แล้วไปหลงในอรุปรหมเสียสักแสนชาติ หลังจากนั้นจึงจะหลุดออกไปสู่พระนิพพาน.

เอามาเล่าให้ฟังนี้ ก็เพื่อจะแสดงนิดเดียว แสดงให้เห็นนิดเดียวแหละ ว่าชีวิตนี้มันมีความผิดพลาดได้เป็นธรรมดา แม้ว่าโดยเนื้อแท้ มันมุ่งหมายที่จะไปถึงจุดหมายปลายทาง; แต่แล้วมันก็อาจจะมาหลงอยู่ได้บ้าง มากหรือน้อย ก็แล้วแต่ว่ามันจะมีเหตุปัจจัยอย่างไร.

พระนิพพานคือจุดหมายปลายทางของชีวิต ไม่ใช่สิ่งที่เหลือวิสัย

นี่เราในฐานะที่เป็นพุทธบริษัท มันไม่ควรจะหลงอยู่ในสิ่งใด, ควรจะรู้ว่า ชีวิตนี้มันเดินไปสู่ที่สุดของความทุกข์ ที่สุดของวัฏฏะ คือพระนิพพาน เป็นถูกต้องที่สุด. มันจึงไม่หลงไปเที่ยวแหวะพักอยู่ที่ไหน จะเดินเรื่อย เดินเรื่อย ไม่แหวะหลงติด

อะไรอยู่ที่ไหน เหมือนกับคนไม่รู้; นี่แหละคือผู้ที่รู้จักใช้ความหมายอันแท้จริงของสิ่งที่เรียกว่าชีวิต คือเป็นสิ่งที่เป็นการลงทุนเพื่อไปสู่พระนิพพาน.

ขอให้เราเข้าใจและมองเห็น เข้าใจและมองเห็นความจริงของสิ่งที่เรียกว่าชีวิต ว่าถ้ามันเป็นชีวิตที่ถูกต้อง มันก็ต้องได้โอกาสที่จะก้าวหน้าเรื่อย ก้าวหน้าเรื่อย ไม่เที่ยวแหวะเวียนติดันอยู่ที่ตรงไหน. เขาเปรียบเหมือนกับว่า ขอนไม้ที่ลอยน้ำได้ มันถูกทิ้งลงไปใต้มันน้ำแล้ว ถ้ามันไม่ไปติดเสียที่ไหน มันก็ต้องไปถึงทะเล. แต่เดี๋ยวนี้มันเที่ยวไปติดเสียตรงนั้น ติดเสียที่ตรงนี้มีคนจับไว้บ้าง, มีคนดึงขึ้นบกบ้าง, เก็บไว้จนผุพังสลาย ไม่ได้ลอยไปถึงทะเล; นี่เป็นสิ่งที่จะเปรียบเทียบ ให้เห็นภาพอุปมาได้.

ชีวิตที่จะไหลไปสู่ปลายทางของชีวิต คือนิพพานนั้น มันมีลักษณะอย่างนี้. แล้วทำไมไม่ดู ว่าเรากำลังเป็นท่อนไม้ ชนิดที่ไปติดอยู่ที่ตรงไหน? มีอะไรจับเอาไว้ มันจึงติดอยู่ที่นี่? ขอให้คิดดู ขอให้สังเกตดู จะได้จัดการปลดปล่อย ให้มันหลุดออกไป โดยที่ไม่ต้องไปติดอยู่ที่ไหน ความหมายของชีวิตมันก็จะสมบูรณ์ว่าชีวิตนี้มันมุ่งหมายจะไปสู่จุดหมายปลายทางของมัน คือ พระ

นิพพาน, มีลักษณะอย่างนี้อยู่ในตัวมันเองตามธรรมชาติ เพราะเหตุฉะนั้นแหละ พระนิพพานจึงไม่ใช่สิ่งที่เหลือวิสัย.

มันเกิดไปไม่ได้ขึ้นมาไม่ใช่เพราะพระนิพพานเป็นสิ่งเหลือวิสัย แต่เพราะคนนั้นมันโง่, เพราะคนนั้นมันหลง, เพราะคนนั้นมันไม่รู้จักเดินทาง, หรือว่าชีวิตนั้นมันยังประกอบไปด้วยอวิชชามากเกินไป มันเดินทางไปไม่ได้. มันก็ติด มันก็หลง แล้วก็พาลหลอกคนอื่น ว่าพระนิพพานเป็นสิ่งเหลือวิสัย, อย่ามาพากเพียร อย่ามาพยายามกันเลย มันเหลือวิสัย ซึ่งมันเกิดเป็นความนิยมขึ้นมาในสมัยปัจจุบันนี้แล้ว.

แม้ในหมู่พุทธบริษัทนั้นแหละ มันเกิดมีพุทธบริษัทที่ขบถต่อพระพุทธศาสนาขึ้นมาแล้ว โดยบอกคนอื่นว่า นิพพานเหลือวิสัย ไม่ต้องสนใจ ป่วยการ มันก็เกิดอาการอย่างนี้ขึ้นมา. นี่ก็เหมือนกับเป็นอุปสรรค เป็นอันตราย เป็นโรคร้าย ที่ได้เกิดขึ้นแก่ชีวิต ของผู้ที่โดยที่แท้แล้ว มันก็เป็นชีวิตที่จะถึงนิพพานได้; มาถูกหลอก คือทำให้เกิดมิจฉาทิฐิขึ้นมาอย่างนี้เสีย. นี่ก็มียุ่่นะ มิใช่ไม่มีอยู่ ที่ถูกหลอกให้เข้าใจไปอย่างนี้ คือสอนกันผิดๆนั่นเอง.

ที่นี้อีกทางหนึ่ง แม้จะไม่ได้สอนกันผิดๆ มันก็อาจจะบังเอิญขึ้นมา ในคนๆ นั้นได้ด้วยตนเองเหมือนกันว่า ไม่ไหวๆ ให้พระนิพพานเป็นสิ่งเหลือวิสัยขึ้นมา อย่างนี้ก็มิได้; เพราะว่าความรู้สึกที่จะรู้สึกขึ้นมาว่า พระนิพพานเป็นสิ่งเหลือวิสัยนั้น เกิดเองก็ได้, คนอื่นหลอกให้ก็ได้ ส่วนแต่เป็นอุปสรรคแห่งการพัฒนาของชีวิต ด้วยกันทั้งนั้นแหละ.

นี่เราได้เกิดมาแล้ว ในเลือดเนื้อเชื้อไขของบรรพบุรุษ ที่เป็นพุทธบริษัท แล้วเราก็ไม่ได้รับประโยชน์อะไร จากที่เกิดมาเป็นเลือดเนื้อเชื้อไขของพุทธบริษัท, แล้วกลายเป็นขบถต่อพุทธศาสนาเสียเอง โดยเข้าใจว่า พุทธศาสนานี้ไม่เป็นไปได้ ที่คนจะไปถึงนิพพาน คืออยู่เหนือความทุกข์โดยประการทั้งปวง อยู่เหนือปัญหาโดยประการทั้งปวง มันเป็นไปได้. อย่างนี้เรียกว่า พุทธบริษัทนั้นแหละ ได้ทำลายพุทธศาสนาเสียเอง ทำให้ศาสนาสูญหายไป โดยไม่ต้องมีข้าศึกศัตรูที่ไหนมาช่วยทำ ให้, บริษัทแห่งพุทธศาสนานั้นเอง ก็เป็นผู้ทำลายพุทธศาสนาเสียเอง คือสอนให้มันผิดก็แล้วกัน; พอพวกพุทธบริษัทเอง ในหมู่พุทธศาสนาเอง สอนให้ผิดเท่านั้นแหละ พุทธศาสนาก็

หมดไปเอง.

วัตถุนิยม อุปสรรคของการพัฒนาชีวิต

นี่ระวัง เราจะต้องไม่พลัดเข้าไปในหลุมน้ำวน เหว่น้ำวน อันนี้ เพราะความดึงดูดของสิ่งยั่ววนแห่งสมัยปัจจุบันนี้ ซึ่งเป็นสมัยวัตถุนิยม. อารยธรรมวัตถุนิยม กำลังครอบงำโลก, วัตถุนิยมเจริญก้าวหน้ารุนแรงรวดเร็ว ดึงจิตใจของคนให้มาทางวัตถุนิยม ก็จะเป็นเหมือนกับว่าอยู่ในน้ำวน ที่ลึกมาก ที่แรงมาก ที่ยากที่จะออกไปได้. ถ้ามันเป็นเรื่องน้ำวนเล็กๆน้อยๆ ก็ออกไปได้ และเราก็เคยออกมาแล้ว เคยออกกันมาแล้ว; แต่ครั้งมาถึงน้ำวนที่รุนแรงลึกซึ้งของวัตถุนิยม เลยตาย ติดอยู่ที่นั่น ไม่รู้ว่าเมื่อไรจะออกมาได้ ไม่รู้ว่าเมื่อไรจะออกมาได้ นี่ลองคาดคะเนดู.

เดี๋ยวนี้วัตถุนิยมกำลังรุนแรงมาก กำลังครองโลก ผู้ที่มีกำลังมีอำนาจ เขาผลิตวัตถุยั่ววนนี้ อย่างกับเป็นอุตสาหกรรม. ก่อนนี้ทำอะไรด้วยมือ มันก็ทำได้ไม่ก็ขึ้นก็อัน; เดี๋ยวนี้สิ่งไรจะดึงดูดใจคนได้ เขาก็กระทำกันด้วยเครื่องจักร, เขาก็ผลิตวัตถุดึงดูดใจคนออกมามากมาย. คนทั้งโลกก็ว่าได้ ติดอยู่ในสิ่ง

ดึงดูดเหล่านั้น เรียกว่า โลกนี้มันพลัดลงไปใต้น้ำวนของ วัตถุนิยม มันรุนแรงและลึกซึ้ง ออกมาไม่ได้ ชีวิตมาตาย อยู่ที่นี่ มาติดอยู่ที่นี่ ความที่จะวิวัฒนาการไปสู่นิพพาน มันก็ถูก สกัดกั้นไว้; สำหรับบางคนอาจจะไม่มีหวังว่าจะออกมาได้เมื่อไร.

ถ้าใครมองเห็น ดึงตัวออกมาได้ ก็นับว่ามีบุญที่สุดเลย มี บุญที่สุดเลย ที่จะออกมาเสียได้จากความดึงดูด ของสิ่งที่เรียกว่า วัตถุนิยมแห่งสมัยปัจจุบัน คือทางตาก็ดึงดูด, ทางหูก็ดึงดูด, ทางจมูกก็ดึงดูด, ทางลิ้นก็ดึงดูด, ทางผิวหนังก็ดึงดูด, ทาง จิตใจก็ดึงดูด.

ก็ดูสิ่งที่เขาโฆษณาขายกันอยู่เดี๋ยวนี้สิ จะดูที่หนังสือพิมพ์ หรือดูที่อะไรก็ได้, โฆษณาขายสิ่งดึงดูดคนให้ไปติด ไปจม ไป หลงใหลอยู่ที่นั้น มันมากมายเท่าไร, แล้วคนก็ได้ไปติดกันอยู่ แท้จริงเท่าไร? สูญเสียเวลา, สูญเสียเงินทอง, สูญเสียสภาพ ปกติของร่างกายไปด้วยสิ่งเหล่านี้เท่าไร? นั่นแหละชีวิตมันถูก ทำให้พลัดลงไปใต้น้ำวนที่เป็นอุปสรรค ตายติดอยู่ที่นั้น, ผิดความ มุ่งหมายเดิมที่ว่า ชีวิตเป็นสิ่งที่มีการลงทุนอยู่ในตัวมันเอง เพื่อ ถึงจุดหมายปลายทาง กล่าวคือพระนิพพาน.

นี้อาตมายังคิดอยู่ว่า เราจะพุดกันถึงเรื่องนี้ ให้เป็นที่เข้าใจกันให้จนได้; มันมีรายละเอียดอีกมาก ที่จะชี้ให้เห็นถึงว่า ในทุก ๆ ส่วนที่ประกอบกันขึ้นเป็นชีวิต เป็นธาตุดิน ธาตุน้ำ ธาตุไฟ ธาตุลม ธาตุอากาศ ธาตุวิญญาณ ธาตุอะไรก็สุดแท้ มันล้วนแต่มีลักษณะจะพัฒนา เพื่อจุดหมายปลายทางทั้งนั้น ถ้าว่ามันมีโอกาส ที่ได้เป็นไปตามธรรมชาติโดยอิสระ.

เดี๋ยวนี้มันถูกกิเลส ถูกธาตุที่เป็นกิเลส เป็นอวิชชา มาชิงโอกาส, นามรูปหรือร่างกายของคนเรานี้ มันกลายเป็นที่ยึดครองของอวิชชาเสีย. ทุกคนแหละ ลูบเนื้อลูบตัวของตัวเองดูว่าเนื้อตัวของเรามันกำลังถูกยึดครองเสียแล้ว ด้วยอวิชชา หรืออยู่ด้วยอวิชชา. ถ้ามันยังมีดมัวอึดอัน หรือว่าทรมานอยู่ละก็ มันได้ถูกยึดครองเสียแล้วด้วยอวิชชา อวิชชาธาตุ - ธาตุแห่งความไม่รู้ ไม่รู้อะไรเลย, ถ้ามันยังพอสบายอยู่บ้าง แล้วมันมีทางที่ว่าจะเจริญก้าวหน้าต่อไป ก็เรียกว่า มันมีอวิชชาธาตุ - ธาตุแห่งความรู้ที่ถูกต้อง ตามความเป็นจริงของสิ่งเหล่านั้นอยู่ ก็ควรจะดีใจ.

ชีวิตที่ถูกครอบงำเสียด้วยอวิชชานี้ มันน่าเศร้า น่าสลด จะ

จมอยู่ในความทุกข์ อย่างน้อยที่สุดก็ความมืด ความมืดก็เป็นความทุกข์ อย่างน้อยที่สุดก็ในความมืด. ถ้ามันมีโชคดี มันก็ทำไป จนมีวิชาธาตุเกิดขึ้น ด้วยตนเอง, หรือด้วยความช่วยเหลือของใครก็ตาม มันก็อยู่ในแสงสว่าง เราก็ควรจะรู้สึกว่โชคดี. ไม่ใช่โชคกลางอะไรที่ไหน คือความบังเอิญนั้นแหละ มันเป็นไปในทางที่จะให้เกิดผลดี คือความสงบ ความสุข แล้วก็เลื่อนออกไป เลื่อนออกไป จนถึงจุดหมายปลายทาง กล่าวคือพระนิพพาน.

นี่พูดตั้งชั่วโมงแล้ว ก็ไม่ได้เรื่องได้ราวอะไรมากนัก นอกจากว่าให้มองเห็นนิดเดียวว่า ชีวิตนี้ถ้ามันไม่มีอะไรเป็นอุปสรรคแล้ว มันเป็นการลงทุนที่มีผลก้าวหน้า เป็นกำไรเรื่อย จนถึงจุดหมายปลายทาง คือพระนิพพานได้ ในเวลาอันไม่ช้านานนัก.

เดี๋ยวนี้เราก็จะพอมองเห็นว่า คนเราในโลกนี้ก็ต่างกันมาก ด้วยความหนาหรือบาง แห่งวิชาที่ครอบงำนั้นแหละ. คนบางคนมีวิชาครอบงำนามาก แต่บางคนก็ไม่สู้หนา หนาน้อย, แล้วบางคนก็บาง, บางคนก็จะใสจนมองเห็นอยู่แล้ว แต่ยังไม่หมดทีเดียว. เรากำลังอยู่ในระดับไหน?

อวิชชานี้ พระพุทธเจ้าท่านเปรียบเหมือนกับเปลือกไข่ที่หุ้มไข่ ลูกไก่ตัวโตมันถีบทะลายเปลือกไข่ออกมาได้ มาสู่แสงสว่าง เป็นลูกไก่ได้ นั่นแหละคือจุดหมายปลายทางของมัน. พระองค์ตรัสเรียกพระองค์เองว่า ลูกไก่ตัวแรก ลูกไก่ตัวแรกที่ออกมาจากกะเปาะฟองของอวิชชาได้ แล้วก็มีลูกไก่ตัวอื่นๆ ออกตามๆ กันมา ออกจากกะเปาะฟองแห่งอวิชชาของชีวิต ที่ไม่รู้ว่าเกิดมาทำไม, เกิดมาทำไมนี้ไม่รู้ ที่ให้รู้เองนั้นก็ยิ่งยากไปกว่าที่จะมีคนมาช่วยบอก.

ชีวิตเกิดมา เพื่อเดินทางไปนิพพาน

เดี๋ยวนี้ก็มีหลักธรรมะ ในพระพุทธศาสนา ที่เล่าที่เรียนที่บอกสอนต่อๆ กันมา เพื่อให้รู้ ว่า เกิดมาทำไม แต่ก็ยังไม่สำเร็จประโยชน์ คือคนไม่เข้าใจ. คนไม่เชื่อ แล้วไม่เข้าใจ อย่าว่าแต่จะเห็นแจ้งแทงตลอด เพียงแต่เข้าใจ ก็ไม่ค่อยจะเข้าใจ เพราะว่าสิ่งที่เข้ามาห่อหุ้มทางผัสสะ ในสมัยวัตถุนิยมนี้มันรุนแรงมาก, รสอร่อยทางวัตถุเข้ามาครอบงำจิตใจ ดึงเอาจิตใจไปเสียหมด จนไม่รู้ว่าเกิดมาทำไม. แล้วก็จะหลงไหลเชื่อเอาไปเสียทีเดียวว่า

เกิดมาเพื่อความเริ่ดอร่อยอย่างนี้แหละ, เกิดมาเพื่อความสนุกสนาน เริ่ดอร่อย อย่างที่เรากำลังได้รับอยู่ จากวัตถุที่เจริญก้าวหน้าอย่างนี้แหละ; เรียกว่า มันไม่รู้ว่าเกิดมาทำไม.

เพราะฉะนั้นขอให้ถือว่าอาตมากำลังบอกท่านทั้งหลายอยู่ที่นี่ว่า เกิดมาทำไม, แล้วบอกไกลไปกว่านั้นนะ ไกลกว่าที่จะบอกว่าเกิดมาทำไม; แต่บอกให้รู้ว่า ชีวิตนี้มันเป็นการเดินทางอยู่ในตัวมันเอง มันเป็นการลงทุนเพื่อผลกำไร อันเป็นจุดหมายปลายทางอยู่เอง คือพระนิพพาน. นอกจากจะบอกว่า พระนิพพานเป็นจุดหมายปลายทางของชีวิต *ชีวิตเกิดมาเพื่อ* นิพพาน แล้วยังบอกอีกว่า มันมีอยู่ในตัวมันเองแล้ว ซึ่งเป็นการเดินทางไปสู่นิพพาน. ฉะนั้นอย่าโง่ให้มันมากไปสิ, อย่าโง่จนเป็นอุปสรรคเสียสิ โง่แต่น้อยๆ สิ คือ *อย่ามาหลงอยู่ในอุปสรรคของการเดินทาง*, แล้วก็พยายามที่จะเดิน เดิน เดินไปเสียเร็วๆ ให้พ้นจากการจมอยู่ในกองทุกข์.

ถ้าว่ายังหลง ยังจมอยู่ในการเดินทาง ยังหลงอยู่ในการเดินทาง ไม่เดินไปนี้ มันจะจมอยู่ในกองทุกข์ มันจะมีต่อเมื่อถึงพระนิพพานแล้วเท่านั้นแหละ ที่จะไม่มีความทุกข์; ถ้ายังไม่ถึง แม้

จะได้อย่างไร ก็ยังจมอยู่ในกองทุกข์, บาปก็ยังร้ายมาก. บุญก็ยังเป็นกองทุกข์ชนิดหนึ่ง คือต้องวนอยู่ในบุญนั้นแหละ เหมือนกับวนอยู่ในน้ำวน ที่สนุกสนานเริ่ดอร่อยนี้ เพราะฉะนั้นก็เรียกว่ากองทุกข์ด้วยเหมือนกัน.

วิภูสสารนี้ มีทั้งบุญ มีทั้งบาป มีทั้งที่ยังไม่จัดว่าบุญหรือบาป ล้วนแต่อยู่ในกองทุกข์, แม้จะไปขึ้นสวรรค์ กามาวจร ก็กองทุกข์ชนิดหนึ่ง, ไปพรหมโลกทั้งรูปาวจร ทั้งอรุ pawจร มันก็เป็นกองทุกข์ชนิดหนึ่ง มันยังไม่พ้นจากทุกข์; แปลว่าถ้าไม่ออกไปสู่พระนิพพานได้ ก็ยังอยู่ในเขตแห่งความทุกข์ ระดับใด ระดับหนึ่ง ชนิดใดชนิดหนึ่ง เป็นธรรมดา.

นี่ชีวิตมันไม่ต้องการความทุกข์แต่อวิชชาครอบงำให้มันหลงผิด กลายเป็นเห็นเป็นสิ่งที่ตรงกันข้าม เห็นกงจักรเป็นดอกบัว, เห็นทุกข์เป็นสุข ยุ่งกันไปหมด นั่นเพราะอำนาจของอวิชชา. มันก็มีหน้าที่ ที่จะต้องทำลายอวิชชา นั้นเสียให้เป็นชีวิตที่เกลี้ยง, ให้เป็นชีวิตที่ใส ที่สะอาด, ที่มองเห็นสิ่งทั้งหลายทั้งปวงตามที่เป็นจริง แล้วมันก็จะเดินทางของมันต่อไปได้.

ขอให้ท่านทั้งหลาย มองเห็นความจริงอันแท้จริง อัน

ตายตัวเช่นนี้เกิด เรื่องมันจะได้ง่ายเข้า ง่ายเข้า ในการที่เกิดมาเป็นมนุษย์ และพบพระพุทธศาสนานี้ มันควรจะได้อะไร, มันควรจะได้อะไร? ท่านจะมองเห็นง่ายเข้า แล้วก็จะเป็นไปตามทางนั้นได้ง่ายเข้า.

เริ่มต้นด้วยการมีสัมมาทิฐิ

ฉะนั้นการมีสัมมาทิฐินี้ มีประโยชน์มาก, มันต้องตั้งต้นด้วยสัมมาทิฐิ ถ้าเป็นความเห็น ความรู้ ความเข้าใจ ที่ถูกต้องแล้วก็เรียกว่า เป็นการตั้งต้นที่ดี. บางคนจะถือว่า เมื่อมีแผนการที่ถูกต้องแล้ว ก็เรียกว่าประสบความสำเร็จแล้วตั้งครั้งที่เดียว, ทั้งที่ยังไม่ได้ทำอะไร แต่เพราะเหตุที่มีความรู้ ความเข้าใจ มีสัมมาทิฐิ มีแผนการที่ถูกต้องอยู่ในใจเท่านั้น เรียกว่าสำเร็จแล้วครั้งหนึ่งทีเดียว.

นี่ก็ควรจะนึกไว้ด้วยว่า สัมมาทิฐินี้ต้องการอย่างยิ่ง ถ้ามันไม่มีเลยก็คือว่า มันมีดมิดทั้งร้อยเปอร์เซ็นต์เลย ไม่มีหวังทั้งร้อยเปอร์เซ็นต์เลย. ถ้าเพียงแต่สัมมาทิฐิเกิดขึ้นแล้วเท่านั้น ยังไม่ได้ทำอย่างอื่นนัก จะถือว่า ความสำเร็จได้สำเร็จมาครั้งหนึ่ง

แล้ว เหลือที่จะต้องทำต่อไปอีกเพียงครั้งเดียว; ความรู้ ความเห็น ความเข้าใจ ที่ถูกต้องนั้น เขาจัดให้ครั้งหนึ่ง แล้วการกระทำทางกาย ทางวาจา นี้ ทำต่อไปอีกครั้งหนึ่ง. มองเห็น หรือไม่ มองเห็น?

สัมมาทิฐิมันเป็นนามธรรม แต่มันเป็นปัญญา เป็นแสงสว่าง ถ้าเรามีปัญญา มีแสงสว่างถูกต้อง การกระทำมันก็ต้อง; ถ้าไม่มีสัมมาทิฐิ มันไม่มีแสงสว่าง ทำอย่างไร ทำอย่างไร ทำเท่าไร ทำให้จนตาย มันก็ไม่ถูกต้องได้.

ขอให้สนใจในเรื่องของสัมมาทิฐิ คือปัญญาที่สรุปเป็นความรู้ ความคิด ความเห็น ความเชื่อ ที่แน่นอน ตายตัวขึ้นมาแล้วจะได้ดำเนินไปในทางนั้น. อาตมาถือว่า การที่มองเห็นว่าชีวิตเป็นการลงทุนอยู่ในตัวมันเองนี้ ก็เป็นปัญญา เป็นสัมมาทิฐิอย่างหนึ่งด้วย, และมีความสำคัญด้วย มีความสำคัญที่ทำให้เกิดสะดวกตาย ในการที่จะเดินไป เดินไปให้ถึงจุดหมายปลายทาง.

ทุกชีวิตมีธรรมชาติแห่งความเป็นพุทธะ เพื่อจะเดินตามพระพุทธเจ้าไป

ขอให้มองเห็นเสียอย่างนี้ก่อน ว่าชีวิตนี้มันมีธรรมชาติของมัน ต้องการจะพุ่งดังไปสู่จุดหมายปลายทาง, แล้วมันจะขยับตัวทางไหน มันก็จะเป็นไปเพื่อผลกำไร เพื่อให้ก้าวหน้าด้วยกันทั้งนั้นแหละ, แล้วมันก็จะไปแน่ คือมันจะเป็นไปได้แน่ โดยธรรมชาติ; ถ้าไม่อย่างนั้นแล้ว ก็จะไม่เกิดพระพุทธเจ้าขึ้นมาในโลก.

ฟังดูให้ดี ๆ เมื่อก่อนพระพุทธเจ้าจะเกิดขึ้นมาในโลก มันไม่มีพระพุทธเจ้า, แล้วใครจะเป็นผู้มาช่วยชี้ทางให้พระพุทธเจ้า? ในตัวชีวิตมันมีธรรมชาติแห่งความเป็นพุทธะ แล้วเพื่อยุติธรรมชาติแห่งความเป็นพุทธะในชีวิตตัวนั้น มันเจริญงอกงามเร็ว มันเกิดเป็นพระพุทธเจ้าเป็นองค์แรกขึ้นมาในโลก. มันก็มีได้ด้วยเหตุที่ว่า ชีวิตมันมีธรรมชาติชนิดนั้น, ชีวิตมีธรรมชาติเป็นการลงทุน เพื่อจุดหมายปลายทางอยู่ในตัวมันเอง.

นี่พอเกิดมีพระพุทธเจ้าเป็นคนแรกขึ้นมาอย่างนี้, อย่างที่พระองค์ตรัสเรียกพระองค์เองว่า เป็นลูกไก่ตัวแรก ที่ทำลาย

กะเปาะฟองแห่งวิชาออกมาได้ก่อน ก็เป็นบุญ เป็นบุญ
มหาศาล แก่สัตว์โลก; แล้วท่านได้บอก ท่านได้กล่าว ท่านได้
สอน ท่านได้จำแนกแจกแจง ท่านได้ทำของที่มันลึกให้มัน
ตื้น ของที่คว่ำให้มันหงาย.

นี่พระพุทธเจ้าก็มาช่วย ให้ชีวิตที่หลับหรือโง่ทั้งหลายนั้น
ได้เกิดเคลื่อนไหว ลืมหลืมตาขึ้นมา ดำเนินตามพระพุทธเจ้าไป
มันก็เป็นเรื่องที่ง่ายขึ้น.

แต่อย่าลืมนะ เดิมพันในชีวิตทุกชีวิตมันมีอยู่แล้ว อย่าง
เดียวกันกับที่พระพุทธเจ้าท่านมี คือมันมุ่งหมายที่จะไปสู่จุด
หมายปลายทาง คือนิพพานทั้งนั้น; เพราะฉะนั้น มันก็ไม่
เป็นการยาก ไม่เป็นการเหลือวิสัย ที่พระพุทธเจ้าจะทรงแสดง
ธรรม โปรดคนบางคนได้ ที่ไม่หนาเกินไป ให้เดินตามพระองค์ไป
ได้โดยเร็ว บรรลุธรรม ผล นิพพาน เป็นพระอรหันต์ไปได้โดย
เร็ว. ส่วนพวกที่ยังไม่ได้ ก็อยู่รอไปก่อนก็แล้วกัน แต่ว่าพวกที่
อาจจะเดินตามพระพุทธเจ้าไปได้นั้น ก็มีอยู่มีใช่น้อย; ฉะนั้น
พระองค์จึงประสบความสำเร็จ ในการที่จะแสดงธรรมเผยแผ่
พรหมจรรย์ ให้บุคคลปฏิบัติบรรลุธรรม ผล นิพพานกัน ในเวลา

อันสมควร.

นี่คือผลของธรรมชาติ ที่มันมีการลงทุนเพื่อผลอันสูงสุดอยู่ในตัวมันเอง คือมันมีเชื้อ มันมีธรรมชาติอันนี้อยู่ในตัวมันเอง คือธรรมชาติแห่งความเป็นพุทธะ มันมีอยู่ในสิ่งที่มีชีวิต, ธรรมชาติแห่งชีวิต ก็คือธรรมชาติแห่งความเป็นพุทธะ. ฉะนั้นชีวิตจึงมีลักษณะ ที่จะไปสู่จุดหมายปลายทาง ได้ด้วยกันทั้งนั้น; ครั้นไปถึงที่นั่นแล้ว ก็เป็นชีวิตนิรันดร์ เป็นชีวิตจริง.

เดี๋ยวนี้ยังเป็นชีวิตหลุบๆ ล่อๆ เกิดๆ ตายๆ อยู่อย่างนี้ มันไม่ใช่ชีวิตจริง จนกว่าจะไปสู่ความจริง ชนิดที่ไม่ต้องเกิดๆ ตายๆ เรียกว่าปลายทาง.

เอาละเป็นอันว่า อาตมาได้พูดกันถึงเรื่อง ที่อาตมารู้สึกว่ามันสำคัญที่สุดเรื่องหนึ่งอย่างนี้ ให้ท่านทั้งหลายฟัง. บางคนจะเห็นว่าเป็นเรื่องไม่มีประโยชน์ ไร้สาระก็ตามใจ; แต่อาตมารู้สึกว่าเป็นเรื่องสำคัญที่สุด ที่มนุษย์เราจะต้องรู้ และจะต้องใช้ให้เป็นประโยชน์ด้วย จึงเอามาพูด. จึงหวังว่าท่านทั้งหลาย ผู้ที่รู้เรื่องนี้แล้ว จะได้จัดทำไปในลักษณะที่ว่า ลงทุน ร่วมทุน เข้า

หุ่นกันกับชีวิต ให้เป็นชีวิตชนิดที่ไหลไปสู่จุดหมายปลายทางได้โดยเร็ว เป็นแน่นอน.

ปีใหม่เพิ่งขึ้นมาหยกๆ ขอให้เรื่องนี้เป็นเรื่องใหม่ เป็นเรื่องที่ได้รับกันมาใหม่ สำหรับจะเดินทางต่อไปอย่างใหม่ ในชีวิตใหม่ ให้ได้ผลที่ควรจะได้ อย่างที่มนุษย์ผู้ได้พบพระพุทธศาสนาจะพึงได้.

การบรรยายสมควรแก่เวลาแล้ว ขอยุติการบรรยายในวันนี้ ไว้แต่เพียงเท่านี้ เป็นโอกาสให้พระคุณเจ้าทั้งหลาย สวดบทพระธรรมคณสาธยาย ส่งเสริมกำลังใจในการปฏิบัติ เพื่อผลอย่างนี้โดยเร็ว สืบต่อไป.

เราสองคน อดิษฐ์และจันทิ

เจดีย์ จันทิและจันทิ เพชรรัตน์นี่-

นี่เรา, จันทิและจันทิ

คำนี้ฉันเห็นและเราเห็นเอง เรายังไม่รู้
มาทำให้ดูบ มนต์

สองคนไม่ได้อีกหนึ่ง ที่เราเห็น
ดูมันก็จริง เป็นคุณ

อยู่ดี ทั่วดี เพชรรัตน์ คำนี้เรารู้
ตลอดชีวิตของเรา

สองคนอยู่ด้วยกัน ก็เพราะเหตุนี้
เราทั้งคู่เป็น เดิมมี ?

แต่ฉัน เห็นกันที่ไหน คำนี้เราเห็น
สองคนรักกันมาทุกปี ๆ

ผู้แต่งและเรียบเรียง

กรรมดี ดีกว่า มงคล

กรรมดี ดีกว่า มงคล	สืบสร้าง กุศล
ดีกว่า นั่งเกล้า ของคลัง	
พระเครื่อง ตะกรุด อุทกัณ	ปลูกเสก แสนนมัง
คาคมั้ง แขวนมั้ง รังรุ้ง	
ชีขลาด หวาดกลัว หัวยุ้ง	กิเลส เต็มพุง
มงคล อะไร ได้คุ้ม	
อันธพาล ชื้อหา มาคุม	เป็นเรื่อง อุทลุม
นอนตาย ก่ายเครื่อง รางกอง	
ธรรมะ ต่างหาก เป็นของ	เป็นเครื่อง คัมครอง
เพราะว่า เป็นพระ องค์จริง	
มีธรรม ฤา มี ใครยิง	ไร้ธรรม ผีสิง
ไม่ยิง ก็ตาย เกินตาย	
เหตุนั้น เราทำน หึงชาย	เร่งชวน เร่งขวย
หาธรรม มาเป็น มงคล	
กระทั่ง บรรลุ มรรคผล	หมดตัว หมดตน
พ้นจาก เกิด แก่ เจ็บ ตาย	
บริสุทธิ์ ผุดผ่อง ใจกาย	อุปัทวะ ทั้งหลาย
ไม่พ้อง ไม่พาน สถานใด	
เหนือโลก เหนือกรรม อำไพ	กิเลส-สวะไหน
ไม่อาจ ย้าย บีทา ฯ	

ทำดี ดีแล้ว เป็นพร

ทำดี ดีแล้ว เป็นพร	ไม่ต้อง อ่อนวอน
ขอพร กะใคร ให้กวณ	
พรที่ ให้กัน ผันผวน	เป็นเหมือน ลมหวาน
อวลไป อวลมา อย่าหลง	
พรทำ ดีเอง มั่นคง	วันคืน ยืนยง
ชื่อตรง ต่อผู้ รู้ทำ	
อยากกรวย ด้วยพร เพียรบำ-	เพ็ญบุญ กุศลนำ
ให้ถูก ให้พอ ต่อตน	
ทุกคน เกิดมา เป็นคน	ชั่วดี มีจน
เป็นผล แห่งกรรม ทำเอง	
ถือธรรม เชื้อกรรม ยำเยง	บาปชั่ว กลัวเกรง
ทำแต่ กรรมดี ทวีพร ฯ	

รายนามผู้บริจาคค่าพิมพ์

จากเงินบำเพ็ญกุศลศพนางนวล เจริญกุล	๕,๐๐๐.-	คุณมานิตย์ เจริญกุล	๒,๐๐๐.-
คุณสรเสรี-คุณศิริพร เจริญกุล	๑,๕๐๐.-	คุณไขหวาน-คุณแอนนี่ แซ่ซอ	๑,๕๐๐.-
คุณสุตา เจริญกุล	๑,๑๐๐.-	คุณสุชิน-คุณอุ๋นใจ ฉายะบุระกุล	๑,๐๐๐.-
คุณชาดา บุญสูง	๑,๐๐๐.-	คุณสอหวน ดันติวิวัฒน์	๑,๐๐๐.-
คุณธวัชชัย-คุณสดสี พึ่งลัดดา	๑,๐๐๐.-	คุณทวี-คุณจุไร โลหะกุล	๑,๐๐๐.-
คุณอาภา-คุณสมสนิท เอี้ยวบำรุง	๑,๐๐๐.-	คุณจิตติ-คุณพรรณณี กุลวานิช	๑,๐๐๐.-
คุณจินตนา-คุณโอภาส สดคำข้า	๑,๐๐๐.-	คุณมณี แซ่ซอ	๑,๐๐๐.-
คุณสมจิตต์ เจริญกุล	๑,๐๐๐.-	พ.ญ.ทวีศิริ วัฒนศิริ	๕๐๐.-
คุณบุญทรง เจริญกุล	๕๐๐.-	คุณอรวรรณ ตันหาวิทยากุล	๕๐๐.-
คุณฉลิวัลย์ ตัวสกุล (อุทิศให้บิดามารดา ปู่ย่า ตายาย)	๕๐๐.-	คุณอรวรรณ วงศ์พานิช	๕๐๐.-
คุณเลี้ยว แซ่ตัน	๕๐๐.-	คุณเจื่อน ตันภิบาล	๕๐๐.-
คุณสิด ไชยสกุล	๕๐๐.-	คุณโง้งชั่ว ตรีบำรุง (อุทิศให้นายสลด ตรีบำรุง)	๕๐๐.-
คุณมณฑา ฤกษ์วิเศษ (อุทิศให้นายสนอง ฤกษ์วิเศษ)	๕๐๐.-	คุณหรรษา ตันหาวิทยากุล	๕๐๐.-
คุณเป็กเหลียน เอี้ยวพานิช	๕๐๐.-	คุณดอน ย่งกิม	๕๐๐.-
คุณเดือนเพ็ญ เจริญกุล	๕๐๐.-	คุณขรรยง-คุณวันทนีย์ เกียรติชัยประสพ	๕๐๐.-
คุณวาทินี โลหะกุล	๕๐๐.-	คุณชั่ว ตรีธอมรวงศ์	๕๐๐.-
คุณเบญญาภา เจริญกุล	๕๐๐.-	คุณวินิจ พิศลยบุตร	๓๐๐.-
คุณสวนห้อง สมาจารย์	๓๐๐.-	คุณอุษา ดันสกุล	๒๐๐.-
คุณประภา กุลจรรยาวิวัฒน์	๒๐๐.-	คุณชุมสาย ตันภิบาล	๒๐๐.-
คุณอรชร สิริธานนท์	๒๐๐.-	คุณธนิศ รัตนะ	๒๐๐.-
คุณประยูร พฤกษ์วิวัฒน์	๒๐๐.-	คุณแจ็กส์ ลิมเจริญ	๑๐๐.-
คุณบุญศรี ศิริกุล	๑๐๐.-	คุณจันทร์ศรี สุดชา	๑๐๐.-
คุณเพ็กหงา จิ่งสกุล	๑๐๐.-	คุณสุพิศ ภิรมย์	๑๐๐.-
คุณวรรณ อ่องแสง	๑๐๐.-	คุณสุรารักษ์ แซ่หลิม	๑๐๐.-

รายชื่อหนังสือ ขุดหมุन्नลื้อ

อันดับ	เรื่อง	พิมพ์ครั้งที่	อันดับ	เรื่อง	พิมพ์ครั้งที่	อันดับ	เรื่อง	พิมพ์ครั้งที่
๑.	พระพุทธคุณค่ากลอน	๔	๓๗.	อดัมมยลลาไรหยาอะไรได้บ้าง	๒	๖๖.	ดัมพะเหลื่อ	๑
๒.	การศึกษาคืออะไร?	๑	๓๘.	เด็กจะเป็นผู้สร้างโลกในอนาคต	๑	๖๗.	มณูญ์ท่าสวกรรมกับ	๑
๓.	การงานคืออะไร?	๑	๓๙.	กุ่มืออาณานิพนสติการนา	๑	๖๘.	พระธรรมหรือพระเจ้า	๑
๔.	ทรัพย์สมบัติคืออะไร?	๑	๔๐.	อย่างสมบูรณ์แบบ	๒	๖๙.	ปาณาณกรรมสำหรับชาวบ้าน	๑
๕.	สิ่งที่ดีที่สุดในมนุษย์	๑	๔๑.	การใช้อาณานิพนสติให้เป็น	๑	๗๐.	สันติปฏิรูป	๑
๖.	ปัญหาที่เกิดจากการศึกษา	๑	๔๒.	ประโยชน์อันยาวนาน	๒	๗๑.	ชีวิตคือการลงทุนเพื่อผล	๑
๗.	ไม่สมบูรณ์แบบ	๒	๔๓.	บารวยจำสำหรับเรื่องอดัมมยลลา	๑	๗๒.	อันสูงส่ง	๑
๘.	ปาวณา และธรรมะในฐานะ	๑	๔๔.	อดัมมยลลา กับ สันติภาพ	๑	๗๓.	ธรรมศาสตร์ในชั้นที่	๑
๙.	สิ่งที่ดีอกศึกษา	๑	๔๕.	พระรัตนตรัยที่ท่านทั้งหลาย	๑	๗๔.	จะสามารถช่วยโลกได้	๑
๑๐.	ชาติในปฏิภพสมบูรณ์	๑	๔๖.	ยังมีรู้จัก	๒	๗๕.	ความวิเวกเป็นสุข	๑
๑๑.	ทางออกที่ ๓ ของโลกแห่งยุคปัจจุบัน	๒	๔๗.	การพัฒนาชีวิตโดยพระโค	๑	๗๖.	ความไม่เบียดเบียนเป็นสุข	๑
๑๒.	การบวชคืออะไร?	๑	๔๘.	ลักษณะจิตเป็นอดัมมยล	๑	๗๗.	ธรรมศาสตร์ในการร่ำเรียน	๑
๑๓.	ศาสนาคืออะไร?	๑	๔๙.	ปฏิหาริย์แห่งอดัมมยลลา	๑	๗๘.	มารอันดับแรก	๑
๑๔.	ตัวคนคืออะไร?	๑	๕๐.	สาขธรรมของอดัมมยลลา	๑	๗๙.	พุทธศาสนาไม่ได้อสอนให้หยุด	๑
๑๕.	อาณานิพนสติการนา	๑	๕๑.	และอดัมมยลลาเกี่ยวกับปัญหา	๑	๘๐.	หรือคิดเทียบแคว้นและ	๑
๑๖.	ธรรมะในฐานะสิ่งที่ดีอกศึกษา	๑	๕๒.	ของมณูญ์ยุคปรมาณู	๑	๘๑.	สุดของที่มณูญ์จะไปถึงได้	๑
๑๗.	หวัระนิคมตัวคนและไม่มีตัวคน	๑	๕๓.	พระพุทธเจ้าที่ท่านยังมีรู้จัก	๑	๘๒.	คือความเป็นพระอรหันต์	๑
๑๘.	คุณพระไม่ตาย	๑	๕๔.	และอุดมคติของความเป็นแพทย์	๑	๘๓.	สัมมาปฏิรูปช่วยโลกได้อย่างไร	๑
๑๙.	คุณพระไม่ตายและเกิดมาทำไม?	๑	๕๕.	การเห็นพระพุทธเจ้าพระองค์	๑	๘๔.	การไม่เลวฐานะที่พระอภิส	๑
๒๐.	ความรักดี	๑	๕๖.	จริง และพระพุทธเจ้ามีอยู่ใน	๑	๘๕.	พระพุทธเจ้าพระองค์จริง คือ	๑
๒๑.	เกี่ยวกับสิ่งที่เรียกว่า "พระเจ้า"	๑	๕๗.	ทุกหนทุกแห่ง	๑	๘๖.	พระธรรม - เห็นปฏิภพสมบูรณ์	๑
๒๒.	ครูคือผู้ที่ทำหน้าที่สร้างโลก	๑	๕๘.	ชีวิตที่ไม่เสียชาติเกิด	๑	๘๗.	คือ เห็นพระพุทธเจ้า	๑
๒๓.	การท้าววิตรลลนแบบโบราณ	๑	๕๙.	หลักเกณฑ์ที่จะช่วยโลก	๑	๘๘.	มาร	๑
๒๔.	ประมวลปรมัตถธรรมที่คน	๑	๖๐.	ไว้รอคอยได้	๑	๘๙.	ธรรมศาสตร์ในการปิดบวช	๑
๒๕.	ธรรมศาสดาพรหม	๑	๖๑.	เลิกอายุแล้วมาอยู่กับอดัมมยลลา	๒	๙๐.	ธรรมศาสตร์ในการเปิดบวช	๑
๒๖.	โลกอื่น	๑	๖๒.	ความไม่เห็นแก่ตัวและ	๑	๙๑.	ศิลปะแห่งการใช้หลักคิดจาก	๑
๒๗.	ความเกิดแห่งทุกข์ และ	๑	๖๓.	ความสุขสามระดับ	๑	๙๒.	หัวใจพระธรรม	๑
๒๘.	ความไม่เกิดแห่งทุกข์	๑	๖๔.	อารัมภกถาของการเลิกอายุ	๑	๙๓.	อริยสัง	๑
๒๙.	นิเวศน์	๒	๖๕.	พระรัตนตรัยนั้นแหละคือ	๑	๙๔.	ความทุกข์	๑
๓๐.	วินัย	๑	๖๖.	ตัวพุทธศาสนา	๑	๙๕.	ธรรมศาสตร์เมื่อมีการปฏิบัติ	๑
๓๑.	แผ่นดินทองต้องสร้างด้วย	๑	๖๗.	ชีวิตที่มีพื้นฐาน และสิ่งที่	๑	๙๖.	การปฏิบัติธรรมที่สมควรแก่ธรรม	๑
๓๒.	แผ่นดินธรรม	๑	๖๘.	เป็นพื้นฐานของชีวิต	๑	๙๗.	การบวชเพื่อฝึกการใช้อารมณ์	๑
๓๓.	เมื่อพอใจในหน้าที่ ที่กำลัง	๑	๖๙.	อริยสังและอดัมมยลลา	๑	๙๘.	สมเด็จพระพุทธเจ้าทรงธรรมการ	๑
๓๔.	กระทำ ก็มีสวรรค์ อยู่ ณ	๑	๗๐.	และอดัมมยลลาเกี่ยวกับธรรมจักร	๑	๙๙.	ผู้เป็นเอกอัครศาสนูปถัมภก	๑
๓๕.	ที่นั่นเอง. เมื่อไม่รู้จักตัวเอง	๑	๗๑.	อดัมมยลลาเท่าที่ควรจะรู้จัก	๑	๑๐๐.	แห่งพระพุทธเจ้า	๑
๓๖.	ก็ไม่ว่าคุณธรรมจะมีหน้าที่อะไร	๑	๗๒.	กันไว้บ้าง และอดัมมยลลา	๑	๑๐๑.	ท้าวธรรมศาสตร์ ในพระพุทธศาสนา	๑
๓๗.	ความเป็นพระอรหันต์	๑	๗๓.	ช่วยได้ในทุกกรณี	๑	๑๐๒.	ลักษณะแห่งอริยมรรค	๑
๓๘.	ธรรมะกุ่มครองโลก	๑	๗๔.	เรื่องที่ดีอยู่ หรือการรู้	๑	๑๐๓.	สรุปผลของการใช้อารมณ์	๑
๓๙.	คุณของชีวิต กับ เสาร์ของลูก	๑	๗๕.	อภัยปัจจัยในฐานะหวัจ	๑	๑๐๔.	พระโคตรสัมม	๑
๔๐.	กระแสแห่งชีวิตเป็นสิ่งที่ต้องรู้จัก	๑	๗๖.	แห่งพระพุทธศาสนา	๑	๑๐๕.	สัญญา ๘ ประการ	๑
๔๑.	สิ่งแรกที่จะต้องรู้จักนั่นคือ	๑	๗๗.	อดัมมยลลา	๑	๑๐๖.	ธรรมศาสตร์แห่งชีวิต	๑
๔๒.	ความทุกข์	๑	๗๘.	การสืบอายุพระศาสนา	๑			
๔๓.	การหมดความเห็นแก่ตัวคือหมดทุกข์	๑	๗๙.	สุดของของความทุกข์คือคือ นิพพาน	๑			
๔๔.	ชีวิต คือของอันทั้งที่มีชีวิต	๑	๘๐.	พระคุณของแม่	๑			
๔๕.	อดัมมยลลา	๒	๘๑.	ประมวลสรุปแบบแห่งสากลพุทธธรรม	๑			
๔๖.	อดัมมยลลาประยุกต์	๒	๘๒.	การคงอยู่ได้อันยาวของระบบประสาท	๑			

ธรรมชาติแห่งชีวิต

- ชีวิตโดยธรรมชาติแล้ว เป็นเหมือนหนึ่งการลงทุนค้าอยู่ในตัว.
- ธรรมชาติแห่งพุทธะ ทำให้ชีวิตพัฒนาตัวเองอยู่เสมอ.
- เพราะเหตุที่ไม่รู้จักว่า ชีวิตคืออะไร จึงทำให้มีความทุกข์.
- ความทุกข์ ก็คือชีวิตที่เราดำรงมันผิด ๆ แล้วมันกัดเอา.
- ชีวิตที่ควบคุมอยู่ด้วยความโง่ มันกัดตัวเอง แล้วก็รู้สึกเจ็บปวดรวดร้าว.
- การศึกษาเล่าเรียน ก็เพื่อทำให้ชีวิตได้รับผลอันสูงสุด คืออยู่เหนือปัญหาโดยประการทั้งปวง.
- ชีวิตแปลว่า ความเป็นอยู่ชนิดที่ไม่ตาย คือไม่มีตัวตนชนิดที่ตายได้.
- ชีวิตพัฒนาตัวเองไปจนถึงที่สุดคือการบรรลุพระนิพพาน เป็นชีวิตนิรันดร์.
- อุปสรรคของการพัฒนาชีวิต คือ อวิชชา กิเลส ตัณหา.
- กิเลสก็เหมือนกับโรค เมื่อเป็นแล้ว ก็มีภูมิต้านทานไม่ให้เป็นอีก.
- การทำผิดเพราะความไม่รู้เป็นเรื่องธรรมดา แต่เมื่อรู้แล้วต้องไม่ทำผิดอีก.
- เดียวนี้เรากำลังวนอยู่ในกระแสของกิเลส คือวัฏฏสงสาร หรือกระแสของพระนิพพาน?
- ถ้าโชคดีได้รับคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า ก็จะออกจากกระแสของกิเลสได้.
- ไม่หลงอยู่ในกามารมณ์ รูปธรรม และอรุปรธรรมนานเกินไป ก็คงจะบรรลุมรรคผลนิพพานได้ในชาตินี้.
- พระนิพพานเป็นที่สุดของความทุกข์ ของวัฏฏะ ไม่ใช่สิ่งเหลือวิสัย.
- พุทธบริษัทที่คิดว่าพระนิพพานเหลือวิสัย คือผู้ที่ทำลายพุทธศาสนา.
- ชีวิตเกิดมาเพื่อเดินทางไปสู่นิพพาน อย่ามาหลงวัตถุนิยม ที่เป็นอุปสรรคของการเดินทาง, จงพยายามเดินไปเร็ว ๆ ให้พ้นจากการจมอยู่ในกองทุกข์.
- เพียงแต่มีสัมมาทิฐิเท่านั้น ก็เรียกได้ว่าประสบความสำเร็จแล้วครั้งหนึ่ง.
- เพราะสัมมาทิฐิ คือความรู้ ความเห็น ความเชื่อที่ถูกต้อง, เป็นปัญญาเป็นแสงสว่าง ที่ให้ความสะดวกในการเดินทางของชีวิต.
- ทุกชีวิตมีเชื้อแห่งความเป็นพุทธะ ดังนั้นจึงเดินตามพระพุทธเจ้าไปได้.
- ผู้ที่รู้เรื่องนี้แล้ว จงร่วมทุนเข้าหุ้นกับชีวิต ให้เป็นชีวิตที่ไปสู่จุดหมายปลายทางได้โดยเร็ว.